

Status doktoranta na Wydziale Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego.

Prawa i obowiązki.

Spis treści:

- I. Cel i zakres opracowania
- II. Podstawy prawne organizowania studiów doktoranckich
 1. Organizowanie studiów doktoranckich w świetle przepisów powszechnie obowiązujących
 2. Organizowanie studiów doktoranckich na UW
 3. Organizowanie studiów doktoranckich na WZ UW
- III. Doktorant
- IV. Prawa doktoranta
 1. Rodzaje praw doktoranta
 2. Pomoc materialna
 - 2.1. Źródła i rodzaje pomocy materialnej
 - 2.2. Instrumenty wsparcia materialnego
 - 2.2.1. Przepisy wspólne
 - 2.2.2. Stypendium socjalne
 - 2.2.3. Zapomoga
 - 2.2.4. Stypendium dla najlepszych doktorantów
 - 2.2.5. Stypendium specjalne dla osób niepełnosprawnych
 - 2.2.6. Stypendium ministra za wybitne osiągnięcia
 - 2.3. Płatnicy instrumentów wsparcia materialnego
 - 2.3.1. Państwo
 - 2.3.2. Jednostki samorządu terytorialnego
 - 2.3.3. Osoby fizyczne lub osoby prawne
 3. Stypendium doktoranckie i jego zwiększenie z dotacji podmiotowej
 - 3.1. Stypendium doktoranckie
 - 3.2. Zwiększenie stypendium doktoranckiego z dotacji podmiotowej
 4. Stypendium doktorskie
 5. Inne uprawnienia doktoranta
 - 5.1. Prawo do wyboru opiekuna naukowego

- 5.2. Prawo do ubiegania się o indywidualny program (tok) studiów
 - 5.3. Prawa doktoranta związane z wykonywaniem pracy badawczej (naukowej)
 - 5.4. Prawo do przerw wypoczynkowych i prawo do przedłużenia okresu odbywania studiów doktoranckich
 - 5.5. Prawo do ubezpieczenia społecznego i powszechnego ubezpieczenia zdrowotnego
 - 5.6. Prawo do legitymacji doktoranta
- V. Obowiązki doktoranta
- 1. Obowiązek postępowania zgodnie z regulaminem studiów doktoranckich
 - 2. Obowiązek realizacji programu studiów doktoranckich i prowadzenia badań naukowych
 - 3. Obowiązek odbycia praktyk zawodowych
 - 4. Inne obowiązki doktoranta
- VI. Podsumowanie i wnioski

I. Cel i zakres opracowania

Przedmiotem niniejszego opracowania jest wskazanie praw i obowiązków osób (doktorantów) podejmujących studia III stopnia (studia doktoranckie) na Wydziale Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego (WZ UW).

W pierwszej kolejności przedstawione zostały podstawy prawne organizowania studiów doktoranckich oraz definicja doktoranta. Następnie wskazane zostały prawa przysługujące doktorantowi. Zaprezentowano tu m.in. szereg uprawnień związanych z możliwością ubiegania się o pomoc materialną, a także prawo do ubiegania się o stypendium doktoranckie, prawo do wyboru opiekuna naukowego czy uprawnienie do indywidualnego programu (toka) studiów. W tej części wskazane zostały również inne przywileje związane ze statusem doktoranta, jak chociażby prawo do ubezpieczenia społecznego. W dalszej kolejności przedstawione zostały obowiązki spoczywające na doktorancie. Znalazły się tu m.in. wymagania dotyczące realizacji programu studiów doktoranckich czy obowiązku odbycia praktyk zawodowych.

Celem holistycznego ujęcia praw i obowiązków analizie poddane zostały zarówno odpowiednie przepisy prawa powszechnie obowiązującego, jak również aktów prawa wewnętrznego wydanych przez odpowiednie władze uczelni. W związku z tym poruszane zagadnienia przedstawione zostały (tam, gdzie istnieją odpowiednie regulacje prawne) na czterech płaszczyznach: ustawowej, aktów wykonawczych, aktów prawa wewnętrznego

wydanych przez władze Uniwersytetu Warszawskiego (UW) oraz aktów prawa wewnętrznego dotyczących WZ UW.

W niniejszym opracowaniu wskazano również (tam, gdzie jest to konieczne) na zróżnicowanie praw i obowiązków ze względu na formę studiów, o której mowa w art. 2 ust. 1 pkt 11 a ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym¹ (dalej jako: PSzWU), a więc studia stacjonarne oraz studia niestacjonarne.

W ostatniej części niniejszej opinii dokonane zostanie krótkie *résumé*.

II. Podstawy prawne organizowania studiów doktoranckich

1. Organizowanie studiów doktoranckich w świetle przepisów powszechnie obowiązujących

Uprawnienia szkół wyższych do organizowania studiów doktoranckich można wywieść z art. 70 ust. 5 Konstytucji RP², który zapewnia autonomię szkół wyższych na zasadach określonych w ustawie (a więc w PSzWU). Jak wskazuje się w piśmiennictwie, taki zapis o randze konstytucyjnej oznacza, że uczelnie działają na podstawie tej zasady autonomicznie i decydują w ramach ustaleń zawartych w ustawach o prowadzonych kierunkach nauczania, podejmowanych badaniach, formach kształcenia kadr naukowych itp. Oznacza to także, że ministerstwo nie może narzucać uczelniom swego stanowiska, nie uwzględniając opinii władz uczelni w tej sprawie³.

W rozumieniu PSzWU, studiami trzeciego stopnia są studia doktoranckie prowadzone przez uprawnioną jednostkę organizacyjną uczelni, instytut naukowy Polskiej Akademii Nauk, instytut badawczy lub międzynarodowy instytut naukowy działający na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej utworzony na podstawie odrębnych przepisów, na które są przyjmowani kandydaci posiadający kwalifikacje drugiego stopnia, kończące się uzyskaniem kwalifikacji trzeciego stopnia (art. 2 ust. 1 pkt 10 PSzWU).

Studia doktoranckie w ramach uczelni tworzone są przez rektora na wniosek rady jednostki organizacyjnej, a w jednostkach naukowych – przez dyrektora jednostki na wniosek rady naukowej jednostki naukowej. Nadzór merytoryczny nad studiami doktoranckimi sprawuje rada jednostki organizacyjnej uczelni albo rada naukowa jednostki naukowej prowadzącej te studia.

¹ Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (tekst jedn. Dz. U. z 2012 r. poz. 572).

² Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 1997 r., Nr 78, poz. 483 z późn. zm.).

³ Tak W. Skrzydło, Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz. LEX 2013.

Zgodnie z art. 195 ust. 1 PSzWU, „jednostki organizacyjne uczelni oraz jednostki naukowe posiadające uprawnienie do nadawania stopnia naukowego doktora habilitowanego albo co najmniej dwa uprawnienia do nadawania stopnia naukowego doktora mogą prowadzić studia doktoranckie w zakresie dyscyplin odpowiadających tym uprawnieniom”. Uprawnienia, o których mowa powyżej, przyznawane są przez Centralną Komisję do Spraw Stopni i Tytułów na zasadach i w trybie określonym w przepisach ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki⁴ (dalej jako: StNaukU). Dodatkowo, PSzWU stanowi, że studia doktoranckie mogą być studiami środowiskowymi, prowadzonymi przez jednostki organizacyjne uczelni oraz jednostki naukowe (art. 195 ust. 2 zd. 1). Do doktorantów i studiów doktoranckich prowadzonych w jednostkach organizacyjnych uczelni oraz jednostkach naukowych stosuje się również odpowiednio postanowienia art. 164 PSzWU dotyczące zajęć dydaktycznych oraz sposobów ich odbywania⁵.

PSzWU przewiduje dwie formy studiów doktoranckich – stacjonarne oraz niestacjonarne. Co do zasady stacjonarne studia doktoranckie w uczelniach publicznych i publicznych jednostkach naukowych są studiami bezpłatnymi (*vide* art. 195 ust. 4 PSzWU). W stosunku do niestacjonarnych studiów doktoranckich art. 195 ust. 9 PSzWU wprowadza możliwość odpłatności studiów niestacjonarnych. Wysokość opłat – nieprzekraczającą kosztów kształcenia – ustala rektor uczelni lub dyrektor jednostki naukowej, w której są prowadzone studia.

Szczegółowy tryb tworzenia studiów doktoranckich oraz ich organizacji uregulowany został w dwóch rozporządzeniach Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego: w sprawie kształcenia na studiach doktoranckich w uczelniach i jednostkach naukowych⁶ (dalej jako:

⁴ Ustawa z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. z 2003 r. Nr 65 poz. 595 z późn. zm.).

⁵ Art. 164. 1. Wykłady w uczelni są otwarte, jeżeli jej statut nie stanowi inaczej.

2. Zajęcia dydaktyczne w uczelni oraz sprawdziany wiedzy lub umiejętności, a także egzaminy dyplomowe, mogą być prowadzone w języku obcym w zakresie i na warunkach określonych w regulaminie studiów. W języku obcym mogą być również prowadzone sprawdziany wiedzy lub umiejętności w trakcie przyjęć na studia oraz przygotowywane prace dyplomowe. Uczelnia przyjmująca na studia cudzoziemców organizuje dla tych osób zajęcia z języka polskiego.

3. Zajęcia dydaktyczne na studiach mogą być prowadzone także z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość.

4. Minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego określi, w drodze rozporządzenia, warunki, jakie muszą być spełnione, aby mogły być prowadzone zajęcia dydaktyczne, o których mowa w ust. 3, uwzględniając zapewnienie przez uczelnię odpowiedniej dostępności dla studentów zajęć prowadzonych z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość oraz właściwej proporcji czasu tych zajęć, odpowiednio na studiach stacjonarnych oraz na studiach niestacjonarnych, do całkowitego czasu zajęć na studiach.

⁶ Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1 września 2011 r. w sprawie kształcenia na studiach doktoranckich w uczelniach i jednostkach naukowych (Dz. U. z 2011 r., Nr 196, poz. 1169 z późn. zm.).

RozpKsztDokt) oraz w sprawie studiów doktoranckich oraz stypendiów doktoranckich⁷ (dalej jako: RozpStDokt). RozpKsztDokt stanowi, iż studia doktoranckie są prowadzone w jednostkach organizacyjnych uczelni oraz w jednostkach naukowych (zwanymi jednostkami prowadzącymi kształcenie).

Zgodnie z § 3 RozpKsztDokt studia doktoranckie stwarzają warunki do:

- 1) prowadzenia samodzielnych badań naukowych, w tym także poza jednostką prowadzącą kształcenie;
- 2) współpracy naukowej w zespołach badawczych, w tym również międzynarodowych;
- 3) przygotowania przez doktoranta publikacji naukowej w formie książki lub co najmniej jednej publikacji naukowej przyjętej do druku w recenzowanym czasopiśmie naukowym o zasięgu co najmniej krajowym lub w recenzowanym sprawozdaniu z międzynarodowej konferencji naukowej lub publicznej prezentacji dzieła artystycznego;
- 4) realizacji programu studiów, obejmującego zajęcia obowiązkowe, fakultatywne i praktyki zawodowe;
- 5) przygotowania do egzaminów doktorskich oraz przygotowania rozprawy doktorskiej pod opieką promotora albo promotora i promotora pomocniczego;
- 6) uczestniczenia w życiu środowiska naukowego w kraju i za granicą.

RozpStDokt określa warunki i tryb organizowania, prowadzenia i odbywania studiów doktoranckich w uczelniach i w jednostkach naukowych, przyznawania stypendiów doktoranckich, zwiększania stypendium doktoranckiego z dotacji podmiotowej na dofinansowanie zadań projakościowych, minimalną wysokość kwoty zwiększenia stypendium doktoranckiego oraz wzór legitymacji doktoranta i wysokość opłat za jej wydanie. Zgodnie z § 2 RozpStDokt rada jednostki organizacyjnej uczelni przedstawia rektorowi, a rada naukowa jednostki naukowej – dyrektorowi tej jednostki, wniosek⁸ o utworzenie studiów doktoranckich. Po zaakceptowaniu wniosku rektor uczelni albo dyrektor jednostki naukowej wydaje akt o utworzeniu studiów doktoranckich. Rektor uczelni albo dyrektor jednostki naukowej powołuje i odwołuje kierownika studiów doktoranckich⁹ po zasięgnięciu opinii

⁷ Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w sprawie studiów doktoranckich oraz stypendiów doktoranckich z dnia 12 grudnia 2013 r. (Dz. U. z 2013 r., poz.1581).

⁸ Wniosek winien zawierać elementy enumeratywnie wyliczone w § 2 RozpStDokt.

⁹ Zgodnie z RozpStDokt, osoba na stanowisko kierownika studiów doktoranckich powoływana jest spośród osób posiadających co najmniej stopień naukowy doktora habilitowanego albo doktora habilitowanego sztuki lub kwalifikacje II stopnia w zakresie sztuki i dyscyplin artystycznych albo osoba, która nabyła uprawnienie równoważne z uprawnieniami doktora habilitowanego na podstawie ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. Nr 65, poz. 595, z późn. zm.³⁾), wykonujących pracę w jednostce organizacyjnej uczelni albo w jednostce naukowej w pełnym wymiarze czasu pracy. Dodatkowo, RozpStDokt określa tryb powołania kierownika studiów doktoranckich a także określa kompetencje i zadania mu przyznane (Zob. § 3 ust. 4 i §5 RozpStDokt).

radę jednostki organizacyjnej uczelni (albo rady naukowej jednostki naukowej) i właściwego organu samorządu doktorantów.

2. Organizowanie studiów doktoranckich na UW

§ 113 Statutu UW¹⁰ w kwestiach dotyczących organizacji i toku studiów oraz praw i obowiązków doktorantów odsyła do regulaminu studiów doktoranckich.

Regulamin Studiów Doktoranckich Uniwersytetu Warszawskiego¹¹ (dalej jako: RegSDUW) stanowi w § 2, iż studia doktoranckie mogą prowadzić jednostki organizacyjne UW, które mają uprawnienie do nadawania stopnia naukowego doktora habilitowanego lub co najmniej dwa uprawnienia do nadawania stopnia naukowego doktora w różnych dyscyplinach danej dziedziny nauki, w zakresie dyscyplin odpowiadających tym uprawnieniom. Studia doktoranckie tworzy i likwiduje Rektor na wniosek¹² uchwalony przez radę jednostki organizacyjnej UW, spełniającej ww. warunki.

Zgodnie z RegSDUW studia doktoranckie mogą być prowadzone jako studia środowiskowe. Możliwe jest to w dwóch przypadkach.

Po pierwsze tego rodzaju studia mogą być prowadzone wspólnie przez kilka jednostek organizacyjnych UW, spełniających warunki, o których mowa w RegSDUW, jak również przy udziale innych jednostek organizacyjnych lub naukowych.

Po drugie studia środowiskowe mogą prowadzić międzywydziałowe jednostki UW, jeżeli przynajmniej jedna spośród partycypujących jednostek spełnia warunki, o których mowa w RegSDUW. Nadzór merytoryczny nad studiami doktoranckimi sprawuje rada jednostki organizacyjnej UW prowadzącej studia, która m.in. opiniuje kandydata na Kierownika studiów doktoranckich¹³. Studia doktoranckie prowadzone są w zakresie dyscyplin naukowych określonych rozporządzeniem ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego.

RegSDUW (za PSZWU) przewiduje dwie formy studiów doktoranckich – stacjonarne oraz niestacjonarne. Co do zasady stacjonarne studia doktoranckie są studiami bezpłatnymi; RegSDUW wprowadza zastrzeżenie dotyczące podejmowania i odbywania studiów doktoranckich przez cudzoziemców, odsyłając w tym miejscu do Rozporządzenia Ministra

¹⁰ Uchwała Nr 115 Senatu Uniwersytetu Warszawskiego z dnia 21 czerwca 2006 r. w sprawie nadania Statutu Uniwersytetowi Warszawskiego wraz z Załącznikiem do uchwały nr 115 Senatu UW z dnia 21 czerwca 2006 r. w sprawie nadania Statutu Uniwersytetowi Warszawskiemu.

¹¹ Regulamin Studiów Doktoranckich Uniwersytetu Warszawskiego stanowiący załącznik do uchwały nr 494 Senatu Uniwersytetu Warszawskiego z dnia 18 kwietnia 2012 r. w sprawie uchwalenia Regulaminu Studiów Doktoranckich na Uniwersytecie Warszawskim.

¹² Wniosek winien zawierać elementy, o których mowa w § 2 RozpStDokt.

¹³ RegSDUW określa zadania jednostki organizacyjnej UW prowadzącej studia doktoranckie, a także tryb powoływania oraz kompetencje i zadania powierzone Kierownikowi studiów doktoranckich.

Nauki i Szkolnictwa Wyższego w sprawie podejmowania i odbywania przez cudzoziemców studiów i szkoleń oraz ich uczestniczenia w badaniach naukowych i pracach rozwojowych¹⁴.

RegSDUW statuuje odpłatność studiów niestacjonarnych. Wysokość opłat ustala Rektor na wniosek kierownika właściwej jednostki organizacyjnej UW zaopiniowany przez właściwy organ samorządu doktoranckiego. Niewyrażenie opinii przez właściwy organ samorządu doktoranckiego w ciągu 14 dni od przedstawienia mu wniosku przez kierownika właściwej jednostki organizacyjnej UW nie wstrzymuje ustalenia opłat przez Rektora.

Zgodnie z § 6 ust. 1 RozpStDokt studia doktoranckie trwają nie krócej niż 2 lata i nie dłużej niż 4 lata.

3. Organizowanie studiów doktoranckich na WZ UW

Zgodnie z Regulaminem Studiów Doktoranckich na Wydziale Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego (dalej jako: RegSDWZ), Wydział Zarządzania UW prowadzi stacjonarne i niestacjonarne studia doktoranckie zgodnie z RegSDUW.

RegSDWZ przewiduje prowadzenie studiów doktoranckich zarówno w formie stacjonarnej, jak i niestacjonarnej. Warunki odpłatności zawarte są w Umowie o warunkach odpłatności za studia doktoranckie, którą ze słuchaczem niestacjonarnych studiów doktoranckich podpisuje kierownik studiów doktoranckich w imieniu Uniwersytetu Warszawskiego (§ 2 ust. 2 RegSDWZ).

Podobnie jak RegSDUW, RegSDWZ stanowi, że studia doktoranckie trwają nie krócej niż 2 lata i nie dłużej niż 4 lata i kończą się obroną pracy doktorskiej.

III. Doktorant

Definicja doktoranta zawarta została w PSzWU. Zgodnie z art. 2 ust. 1 pkt 18l PSzWU *doktorantem jest uczestnik studiów doktoranckich*. Bez znaczenia jest zatem forma studiów, w jakiej doktoranci są kształceni (a więc jako studia doktoranckie stacjonarne lub niestacjonarne).

W art. 196 ust. 1 PSzWU wskazano, iż do studiowania na studiach doktoranckich może być dopuszczona osoba, która posiada tytuł zawodowy magistra lub równorzędny. Przez tytuły równorzędne z tytułem zawodowym magistra należy rozumieć tytuły wymienione w Rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w sprawie tytułów zawodowych nadawanych absolwentom studiów, warunków wydawania oraz niezbędnych

¹⁴ Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w sprawie podejmowania i odbywania przez cudzoziemców studiów i szkoleń oraz ich uczestniczenia w badaniach naukowych i pracach rozwojowych z dnia 12 października 2006 r. (Dz. U. Nr 190, poz. 1406, z późn. zm.).

elementów dyplomów ukończenia studiów i świadectw ukończenia studiów podyplomowych oraz wzoru suplementu do dyplomu¹⁵.

Po zakończeniu postępowania rekrutacyjnego, osoba przyjęta na studia doktoranckie nabywa prawa doktoranta (oraz związane z takim statusem obowiązki) z chwilą złożenia ślubowania, którego treść określa statut uczelni lub jednostki naukowej¹⁶.

Jak wskazuje się w doktrynie, prawa doktoranta nie można rozumieć jako odpowiadających ogółowi praw studenta. Są to zatem te prawa, które wymieniają PSZWU lub inne ustawy w odniesieniu do tej grupy bezpośrednio bądź przez odesłanie do odpowiedniego stosowania przepisów określających prawa studentów¹⁷.

IV. Prawa doktoranta

1. Rodzaje praw doktoranta

Generalnie rzecz biorąc, prawa przyznane doktorantowi można podzielić na (1) prawo do pomocy materialnej, (2) prawo do stypendium doktoranckiego oraz stypendium doktorskiego oraz (3) pozostałe uprawnienia związane z uczestnictwem w studiach doktoranckich oraz pracą naukową, w tym przede wszystkim (a) prawo do wyboru opiekuna naukowego, (b) prawo do ubiegania się o indywidualny program (tok) studiów czy (c) uprawnienia doktoranta związane z prowadzeniem pracy badawczej.

Rozróżnienia praw i obowiązków można dokonać również w oparciu o formę studiów doktoranckich (stacjonarne czy niestacjonarne), co w przypadku występujących różnic zostało zaakcentowane.

2. Pomoc materialna

2.1. Źródła i rodzaje pomocy materialnej

Zagadnienia związane z pomocą materialną zostały szeroko i szczegółowo uregulowane zarówno na szczeblu aktów prawa powszechnie obowiązującego, jak i aktów prawa wewnętrznego wydanych przez odpowiednie władze uniwersyteckie i wydziałowe.

Kwestie dotyczące pomocy materialnej znaleźć można w następujących aktach prawnych:

¹⁵ Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1 września 2011 r. w sprawie tytułów zawodowych nadawanych absolwentom studiów, warunków wydawania oraz niezbędnych elementów dyplomów ukończenia studiów i świadectw ukończenia studiów podyplomowych oraz wzoru suplementu do dyplomu (Dz. U. Nr 196, poz. 1167).

¹⁶ tak: art. 196 a PSZWU. W § 15 RegSDUW ślubowanie ma następującą treść: „*Ślubuję uroczyście, że będę wytrwale dążyć do zdobywania wiedzy i rozwoju własnej osobowości, szanować prawa i obyczaje akademickie oraz całym swoim postępowaniem dbać o godność i honor doktoranta/doktorantki Uniwersytetu Warszawskiego*”.

¹⁷ Orzeszko P. [w:] Prawo o szkolnictwie wyższym. Komentarz, red. naukowa prof. dr hab. W Sanetra, prof. dr hab. M. Wierzbowski, Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Warszawa 2013, s. 449

1) w art. 199 – 201 PSzWU, które regulują kwestie dotyczące rodzajów pomocy materialnej, podmiotów (płatników) pomocy materialnej, a także zawierają delegację ustawową do wydania przepisów wykonawczych do PSzWU;

2) wykonawcze do PSzWU Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania oraz wypłacania doktorantom stypendiów ministra za wybitne osiągnięcia¹⁸ (dalej jako: *RozpWybOs*);

3) akty prawa wewnętrznego UW regulujące zagadnienie pomocy materialnej dla doktorantów, w tym:

a) *RegSDUW* odnoszący się do stypendium doktoranckiego (§ 17);

b) Zarządzenie Nr 34 Rektora Uniwersytetu Warszawskiego w sprawie wprowadzenia Regulaminu ustalania wysokości, przyznawania i wypłacania świadczeń pomocy materialnej dla doktorantów Uniwersytetu Warszawskiego¹⁹ i Zarządzenie Nr 42 Rektora Uniwersytetu Warszawskiego w sprawie zmiany Regulaminu ustalania wysokości, przyznawania i wypłacania świadczeń pomocy materialnej dla doktorantów²⁰ (dalej jako *RegPomocMat UW*);

c) Postanowienie Rektora UW nr 7 r. w sprawie wysokości dochodu na osobę w rodzinie doktoranta uprawniającej do ubiegania się o pomoc materialną oraz wysokość stypendiów w roku akademickim 2013/2014²¹ (dalej jako *PostWysDoch*).

Pomoc materialną, którą może otrzymać doktorant, można sklasyfikować w oparciu o kilka kryteriów. W pierwszym rzędzie (1) pomoc materialna dla doktorantów może być sklasyfikowana wg kryterium charakteru instrumentów, które mają służyć materialnemu wsparciu doktorantów. Ponadto (2), pomoc materialną dla doktorantów można klasyfikować ze względu na płatników instrumentów wspierania.

2.2. Instrumenty wsparcia materialnego

2.2.1. Przepisy wspólne

Zgodnie z art. 199 ust. 1. PSzWU doktorant może otrzymać pomoc materialną w formie:

1) stypendium socjalnego;

¹⁸ Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1 września 2011 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania oraz wypłacania doktorantom stypendiów ministra za wybitne osiągnięcia (Dz. U. z 22011 r. Nr 214 poz. 1271).

¹⁹ Zarządzenie Nr 34 z dnia 21 września 2011 r. Rektora Uniwersytetu Warszawskiego w sprawie wprowadzenia Regulaminu ustalania wysokości, przyznawania i wypłacania świadczeń pomocy materialnej dla doktorantów Uniwersytetu Warszawskiego wraz z załącznikiem.

²⁰ Zarządzenie Rektora UW nr 42 z dnia 19 października 2011 r. w sprawie zmiany Regulaminu ustalania wysokości, przyznawania i wypłacania świadczeń pomocy materialnej dla doktorantów.

²¹ Postanowienie Rektora UW nr 7 z dnia 13 września 2013 r. w sprawie wysokości dochodu na osobę w rodzinie doktoranta uprawniającej do ubiegania się o pomoc materialną oraz wysokość stypendiów w roku akademickim 2013/2014.

- 2) zapomogi;
- 3) stypendium dla najlepszych doktorantów;
- 4) stypendium specjalnego dla osób niepełnosprawnych;
- 5) stypendium ministra za wybitne osiągnięcia.

Ostatnie z ww. świadczeń zostało uregulowane również w art. 199 c PSzWU.

Zgodnie z art. 103 PSzWU, fundusz pomocy materialnej jest wspólny dla studentów i doktorantów. Zasady przyznawania świadczeń zgodnie z art. 199 ust. 2 PSzWU są określone przez rektora w uzgodnieniu z uczelnianym organem samorządu doktorantów. Do przyznania świadczeń, o których mowa powyżej, stosuje się odpowiednio przepisy o pomocy materialnej dla studentów, z wyłączeniem postanowień, o którym mowa w art. 199 ust. 5 PSzWU.

Co do zasady PSzWU nie zawiera delegacji ustawowych do wydania aktów wykonawczych dotyczących świadczeń pomocy materialnej, o których mowa w art. 199 ust. 1 PSzWU. Wyjątek stanowi art. 199c ust. 3 PSzWU, który zawiera delegację ustawową dla ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego do określenia, w drodze rozporządzenia, szczegółowych warunków i trybu przyznawania oraz wypłacania stypendium ministra za wybitne osiągnięcia, liczby stypendiów i maksymalnej wysokości stypendium oraz wzoru wniosku o przyznanie stypendium ministra, uwzględniając rodzaje osiągnięć naukowych oraz innych osiągnięć doktoranta poświadczających ich wybitny poziom oraz sposób udokumentowania tych osiągnięć. Na tej podstawie Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego wydał Rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania oraz wypłacania doktorantom stypendiów ministra za wybitne osiągnięcia²² (zob. niżej pkt 2.2.6. niniejszego opracowania).

Zgodnie z RegSDUW doktorant ma prawo do ubiegania się o pomoc materialną na zasadach określonych Regulaminem ustalania wysokości, przyznawania i wypłacania świadczeń pomocy materialnej dla doktorantów UW (dalej jako: RegPomocMat UW). Dodatkowo, w § 26 przewidziano, że uczestnik studiów doktoranckich ma prawo do pomocy materialnej w postaci korzystania z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych na zasadach określonych w Regulaminie Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych UW²³.

RegPomocMat UW przewiduje cztery rodzaje pomocy:

- 1) stypendium socjalne;

²² Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 14 września 2011 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania oraz wypłacania doktorantom stypendiów ministra za wybitne osiągnięcia (Dz. U. z 2011 r., Nr 214, poz. 1271).

²³ Więcej o Zakładowym Funduszu Świadczeń Socjalnych UW zob. na: <http://www.uw.edu.pl/pracownik/zfss.html>.

- 2) stypendium specjalne dla osób niepełnosprawnych;
- 3) stypendium dla najlepszych doktorantów;
- 4) zapomogę.

Zgodnie z § 1 RegPomocMat UW świadczenia pomocy materialnej wypłacane są z Funduszu pomocy materialnej dla studentów i doktorantów. W danym roku akademickim doktorant może równocześnie otrzymywać stypendium dla najlepszych doktorantów i stypendium ministra za wybitne osiągnięcia. Otrzymanie tych stypendiów nie wyklucza prawa doktoranta do świadczeń pomocy materialnej oraz prawa do otrzymywania stypendium przyznawanego przez organy samorządu terytorialnego oraz pracodawców, a także pochodzących ze środków funduszy strukturalnych Unii Europejskiej.

Doktorant studiujący równocześnie na kilku kierunkach studiów może otrzymywać stypendium socjalne, stypendium specjalne dla osób niepełnosprawnych, zapomogę, stypendium dla najlepszych doktorantów i stypendium ministra za wybitne osiągnięcia tylko na jednym, wskazanym przez siebie, kierunku studiów. Oświadczenie w tym przedmiocie doktorant składa kierownikowi swojej jednostki macierzystej w terminie siedmiu dni od dnia otrzymania ostatniej decyzji o przyznaniu stypendium.

RegPomocMat UW przewiduje również, że doktoranci skierowani przez uniwersytet na studia w innej uczelni w kraju lub zagranicą w ramach umów lub programów wymiany doktoranckiej mogą ubiegać się o świadczenia pomocy materialnej na zasadach ogólnych, zaś doktorant, który – po przyznaniu mu świadczenia pomocy materialnej – jest skierowany na studia na innej uczelni w kraju lub zagranicą, nie traci prawa do pobierania tego świadczenia. Doktorantowi, który obronił pracę doktorską przed terminem określonym w planie studiów ostatnie świadczenia, z wyjątkiem stypendium dla najlepszych doktorantów, są wypłacane za miesiąc, w którym został nadany stopień doktora. Pozostałe do wypłacenia stypendium dla najlepszych doktorantów jest wypłacane jednorazowo w najbliższym terminie płatności.

W przypadku utraty statusu doktoranta w trakcie roku akademickiego, w szczególności w wyniku skreślenia z listy doktorantów lub przeniesienia do innej uczelni, następuje utrata prawa do świadczeń. Ostatnie świadczenia, są wypłacane za miesiąc, w którym doktorant utracił status doktoranta UW.

RegSDWZ nie zawiera regulacji dotyczącej przyznawania pomocy materialnej, stanowiąc jedynie, iż sprawy w nim nieokreślone, dotyczące w szczególności zasady przyznawania stypendiów, reguluje RegSDUW oraz przepisy ogólne (§ 21).

2.2.2. Stypendium socjalne

Stypendium socjalne wymienione zostało jako pierwsze spośród katalogu świadczeń materialnych zawartym w art. 199 ust. 1 PSzWU. PSzWU w odniesieniu do doktorantów nie zawiera własnych regulacji rangi ustawowej, odsyłając w tym zakresie do postanowień przewidzianych dla studentów. Brak jest przy tym aktów wykonawczych do ustawy, które doprecyzowałyby kwestie związane z trybem przyznawania stypendium socjalnego.

Odpowiednie stosowanie przepisów o pomocy materialnej dla studentów oznacza, po pierwsze, że organem przyznającym świadczenia pomocy materialnej dla doktorantów jest kierownik studiów doktoranckich), względnie odrębna od studenckiej komisja stypendialna powoływana przez kierownika studiów doktoranckich, zaś organem odwoławczym - odpowiednio rektor lub powoływana przezeń komisja odwoławcza. Większość składu komisji powinni stanowić doktoranci. Po drugie, wynika z tego, że prawo do świadczeń przysługuje także doktorantom niestacjonarnych studiów doktoranckich. Po trzecie wreszcie - że w przypadku uczestnictwa w kilku studiach doktoranckich doktorantowi przysługują świadczenia tylko w jednym miejscu, a co za tym idzie ma on obowiązek złożenia oświadczenia o niepobieraniu świadczeń na innych studiach doktoranckich²⁴.

Szczegółowa regulacja dotycząca stypendium socjalnego na UW została zawarta w RegPomocMat UW oraz PostWysDoch.

Zgodnie z § 16 ust. 1 RegPomocMat UW, stypendium socjalne przyznawane jest na wniosek doktoranta znajdującego się w trudnej sytuacji materialnej, przy czym do wniosku winny zostać załączone dokumenty wymienione enumeratywnie w załączniku nr 1 do RegPomocMat UW.

Uprawnionym do otrzymania stypendium socjalnego jest zarówno doktorant studiów stacjonarnych, jak i studiów niestacjonarnych, będący obywatelami polskimi lub cudzoziemcami, którzy spełniają jeden z warunków określonych w § 17 ust. 1 RegPomocMat UW²⁵.

²⁴ Orzeszko P., Prawo o szkolnictwie..., s. 452

²⁵ A więc: posiadają zezwolenie na osiedlenie się na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej; posiadają status uchodźcy nadany Rzeczypospolitej Polskiej; korzystają z ochrony czasowej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej; są pracownikami migrującymi, będącymi obywatelami państwa członkowskiego Unii Europejskiej lub państwa członkowskiego Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) – stronami umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym, jeżeli są lub byli zatrudnieni w Polsce, a także członkami ich rodzin, o ile mieszkają na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej; otrzymali zezwolenie na pobyt rezydenta długoterminowego Wspólnot Europejskich na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej; otrzymali zezwolenie na zamieszkanie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na czas oznaczony w związku z okolicznością, o której mowa w art. 53 ust. 1 pkt 7, 13 i 14 ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o cudzoziemcach (tekst jednolity Dz. U. z 2006 r. Nr 234, poz. 1694 z późn. zm.); posiadają ważną Kartę Polaka; cudzoziemcy, którym udzielono ochrony uzupełniającej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej).

Stypendium socjalne doktorant może otrzymywać przez cały okres studiów, również na pierwszym roku studiów.

Stypendium socjalne jest przyznawane na podstawie miesięcznego dochodu na osobę w rodzinie doktoranta, osiągniętego w roku podatkowym, poprzedzającym rok akademicki, na który świadczenie ma być przyznane.

Przy ustalaniu wysokości dochodu, uprawniającego doktoranta do ubiegania się o stypendium socjalne, uwzględnia się dochody osiągnięte przez:

- 1) doktoranta;
- 2) małżonka doktoranta, a także będące na utrzymaniu doktoranta lub jego małżonka dzieci niepełnoletnie, dzieci pobierające naukę do 26 roku życia, a jeżeli 26 rok życia przypada w ostatnim roku studiów, do ich ukończenia, oraz dzieci niepełnosprawne bez względu na wiek;
- 3) rodziców, opiekunów prawnych, opiekunów faktycznych doktoranta i będące na ich utrzymaniu dzieci niepełnoletnie, dzieci pobierające naukę do 26 roku życia, a jeżeli 26 rok życia przypada w ostatnim roku studiów, do ich ukończenia, oraz dzieci niepełnosprawne bez względu na wiek²⁶.

RegPomocMat UW przewiduje również możliwość otrzymania przez doktoranta studiów stacjonarnych, znajdującego się w trudnej sytuacji materialnej, stypendium socjalnego w zwiększonej wysokości z tytułu zamieszkania w domu studenckim (co wiąże się z obowiązkiem dostarczania raz na miesiąc komisji stypendialnej właściwej dla doktoranta zaświadczenia o wniesieniu opłaty za dom studencki) lub w obiekcie innym niż dom studencki (pod warunkiem przedstawienia kopii umowy najmu z wyszczególnieniem ponoszonych opłat), jeżeli codzienny dojazd z miejsca stałego zamieszkania do uczelni uniemożliwiałby lub w znacznym stopniu utrudniał studiowanie²⁷. Każdorazowa zmiana okoliczności winna zostać niezwłocznie przedstawiona organowi przyznającemu świadczenia. Stypendium socjalne przyznaje komisja stypendialna jednostki organizacyjnej UW. Jeżeli wniosek o przyznanie świadczenia zawiera braki formalne, komisja stypendialna wzywa wnioskodawcę do usunięcia braków w terminie siedmiu dni z pouczeniem, że nieusunięcie

²⁶ Jeżeli doktorant jest samodzielny finansowo, dochodów osób, o których mowa w pkt 3 nie bierze się pod uwagę, przy czym za samodzielnego finansowo uważa się doktoranta, który:

- 1) posiadał stałe źródło dochodów w ostatnim roku podatkowym;
- 2) posiada stałe źródło dochodów w roku bieżącym;
- 3) jego miesięczny dochód w okresach, o których mowa w pkt 1 i 2, nie jest mniejszy niż 1,30 sumy kwot określonych w art. 5 ust. 1 i art. 6 ust. 2 pkt 3 ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych;
- 4) nie złożył oświadczenia o prowadzeniu wspólnego gospodarstwa domowego z rodzicami lub jednym z nich (Zob. § 19 – 20 RegPomocMat UW).

²⁷ Doktorant może otrzymać stypendium socjalne w zwiększonej wysokości również z tytułu zamieszkania z niepracującym małżonkiem lub dzieckiem doktoranta w domu studenckim lub w obiekcie innym niż dom studencki.

braków spowoduje pozostawienie wniosku bez rozpoznania. W przypadku złożenia wniosku do 10 dnia miesiąca stypendium socjalne wypłacane jest od miesiąca, w którym wniosek został złożony, a w przypadku złożenia wniosku po tym terminie od miesiąca następnego, bez wyrównania za poprzednie miesiące. Do wniosku załączyć należy dokumenty szczegółowo wymienione w Załączniku Nr 2 do RegPomocMat UW.

Zgodnie z § 31 ust. 1 RegPomocMat UW, wnioski załatwiane są bez zbędnej zwłoki w formie decyzji wydanej w trybie przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego²⁸.

Od decyzji komisji stypendialnej przysługuje odwołanie do Odwoławczej Komisji Stypendialnej. Odwołanie wnosi się za pośrednictwem komisji stypendialnej, która wydała decyzję w terminie 14 dni od dnia doręczenia decyzji. Jeżeli komisja stypendialna uzna, że odwołanie zasługuje w całości na uwzględnienie, może wydać nową decyzję, w której uchyli lub zmieni zaskarżoną decyzję. W przeciwnym przypadku odwołanie wraz z aktami sprawy przesyła Odwoławczej Komisji Stypendialnej w terminie siedmiu dni od dnia, w którym otrzymała odwołanie. Od decyzji Odwoławczej Komisji Stypendialnej odwołanie nie przysługuje, jednakże doktorant może złożyć do Odwoławczej Komisji Stypendialnej w terminie 14 dni od doręczenia decyzji wniosek o ponowne rozpoznanie sprawy.

W przypadku UW, kwestię udzielania stypendium socjalnego oprócz RegPomocMat UW reguluje również PostWysDoch.

Zgodnie z § 1 PostWysDoch, wysokość dochodu na osobę w rodzinie doktoranta uprawniająca do ubiegania się o stypendium socjalne i o stypendium socjalne w wysokości zwiększonej o dodatek mieszkaniowy wynosi 782 zł. Wysokość stypendium socjalnego uzależnione jest od dochodu na osobę w rodzinie doktoranta. I tak, w przypadku dochodów w przedziale od 0,00 do 450 zł *per capita* będzie to kwota 340 zł (450 zł dla stypendiów socjalnych zwiększonych o dodatek mieszkaniowy), zaś w przypadku dochodów w wysokości od 450,01 zł do 782 zł kwota stypendium socjalnego wyniesie 200 zł (odpowiednio 350 zł dla stypendium zwiększonego o dodatek mieszkaniowy). PostWysDoch określa również wysokość stypendium specjalnego dla osób niepełnosprawnych oraz zapomogi, która nie może przekroczyć kwoty 450 zł.

Zgodnie z § 4 RegPomocMat UW, stypendium socjalne oraz zapomogę doktorant może otrzymywać przez cały okres studiów, również na pierwszym roku studiów. Stypendium socjalne przyznawane jest na rok akademicki i wypłacane co miesiąc przez okres 10 miesięcy (przy czym stypendium za październik wypłacane jest w listopadzie).

²⁸ Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. Nr 30, poz. 168 z późn. zm.).

Ponieważ WZ UW nie posiada własnych regulacji w tym zakresie, zastosowanie znajdą tu ogólne regulacje UW.

2.2.3. Zapomoga

Zapomoga wymieniona została w art. 199 ust. 1 pkt 2 PSzWU. Podobnie jak w przypadku stypendium socjalnego, PSzWU nie zawiera innych uregulowań rangi ustawowej. Brak jest również aktów wykonawczych do ustawy, które doprecyzowałyby kwestie związane z przyznaniem zapomogi.

Na UW uprawnionym do otrzymania zapomogi jest zarówno doktorant studiów stacjonarnych, jak i studiów niestacjonarnych, będący obywatelem polskim lub cudzoziemcem, spełniającym jeden z warunków określonych w § 17 ust. 1 RegPomocMat UW. Zapomogę doktorant może otrzymywać przez cały okres studiów, czyli również na pierwszym roku studiów.

Zapomoga stanowi formę doraźnej, bezzwrotnej pomocy, przyznawanej na wniosek doktoranta, który z przyczyn losowych przejściowo znalazł się w trudnej sytuacji materialnej. Tego rodzaju świadczenie może być przyznawane nie więcej niż dwa razy w roku akademickim, a ponadto z tytułu jednego, tego samego zdarzenia określonego w ust. 1, doktorant może otrzymać tylko jedną zapomogę²⁹.

Procedura ubiegania się o przyznanie zapomogi (oraz odwołania od decyzji w sprawie jej przyznania) jest tożsama z procedurą ubiegania się o stypendium socjalne. Do wniosku o przyznanie zapomogi doktorant załącza dokumenty potwierdzające okoliczności, które stały się przyczyną trudnej sytuacji materialnej oraz dokumenty potwierdzające trudną sytuację materialną.

2.2.4. Stypendium dla najlepszych doktorantów

Zgodnie z art. 199 ust. 5 PSzWU, stypendium dla najlepszych doktorantów może być przyznane w dwóch przypadkach.

Po pierwsze może je otrzymać doktorant na pierwszym roku studiów doktoranckich, który osiągnął bardzo dobre wyniki w postępowaniu rekrutacyjnym.

Po drugie, beneficjentem stypendium może zostać doktorant na drugim roku i kolejnych latach studiów doktoranckich, który w roku akademickim poprzedzającym przyznanie stypendium spełnił łącznie następujące warunki: (1) uzyskał bardzo dobre lub dobre wyniki egzaminów objętych programem studiów, (2) wykazał się postępami w pracy

²⁹ Doktorant studiujący równocześnie na kilku kierunkach studiów może otrzymać zapomogę z tytułu tego samego zdarzenia tylko na jednym z kierunków.

naukowej i przygotowywaniu rozprawy doktorskiej oraz (3) podczas studiów doktoranckich wykazał się szczególnym zaangażowaniem w pracy dydaktycznej.

Podobnie jak w przypadku stypendium socjalnego i zapomogi, regulacja ustawowa jest także w tym przypadku bardzo ograniczona oraz brak jest delegacji ustawowych do wydania aktów wykonawczych do ustawy w zakresie stypendium dla najlepszych doktorantów.

Na UW Szczegółową regulację dotyczącą stypendium dla najlepszych doktorantów zawiera RegPomocMat UW. Beneficjentami stypendium mogą być zarówno doktoranci studiów stacjonarnych, jak i studiów niestacjonarnych, będący obywatelami polskimi lub cudzoziemcami, jeżeli spełniają jeden z warunków określonych w § 37 ust. 1 RegPomocMat UW. Stypendium przyznawane jest na rok akademicki i wypłacane co miesiąc przez okres 10 miesięcy (przy czym stypendium za październik i listopad wypłacane jest w grudniu). Zgodnie z § 26 ust. 2 RegPomocMat UW, stypendium dla najlepszych doktorantów jest przyznawane na wniosek doktoranta złożony najpóźniej do dnia 15 listopada roku akademickiego, w którym doktorant będzie pobierał stypendium. Rektor w porozumieniu z Odwoławczą Komisją Stypendialną określa procentowo liczbę doktorantów każdego kierunku studiów prowadzonego w UW, którzy będą otrzymywać stypendium dla najlepszych doktorantów, nie większą jednak niż 20.

Stypendium dla najlepszych doktorantów przyznaje Odwoławcza Komisja Stypendialna (inaczej niż w przypadku pozostałych świadczeń), jednakże wniosek o przyznanie stypendium winien być wniesiony za pośrednictwem komisji stypendialnej właściwej jednostki organizacyjnej UW. Co istotne, od decyzji Odwoławczej Komisji Stypendialnej odwołanie nie przysługuje, jednakże doktorant może złożyć do Odwoławczej Komisji Stypendialnej w terminie 14 dni od doręczenia decyzji wniosek o ponowne rozpoznanie sprawy.

W danym roku akademickim doktorant może równocześnie otrzymywać stypendium dla najlepszych doktorantów i stypendium ministra za wybitne osiągnięcia. Otrzymanie tych stypendiów nie wyklucza prawa doktoranta do świadczeń pomocy materialnej oraz prawa do otrzymywania stypendium przyznawanego przez organy samorządu terytorialnego oraz pracodawców, a także pochodzących ze środków funduszy strukturalnych UE (§ 2 RegPomocMat UW).

2.2.5. Stypendium specjalne dla osób niepełnosprawnych

Stypendium specjalne dla osób niepełnosprawnych jest kolejną z form pomocy materialnej przewidzianej w PSzWU. Podobnie jak w przypadku stypendium socjalnego,

zapomogi i stypendium dla najlepszych doktorantów, PSzWU nie zawiera delegacji ustawowej do wydania aktów wykonawczych regulujących organizację, tryb i wysokość stypendium.

Podstawowym aktem prawa wewnętrznego UW regulującym kwestię stypendium specjalnego dla osób niepełnosprawnych jest RegPomocMat UW. O stypendium może ubiegać się doktorant UW – zarówno doktorant studiów stacjonarnych, jak i studiów niestacjonarnych, tak obywatel polski, jak i cudzoziemiec.

RegPomocMat UW stanowi, iż stypendium specjalne dla osób niepełnosprawnych jest przyznawane na wniosek doktoranta, którego niepełnosprawność stwierdzona została orzeczeniem właściwego organu. Wniosek składa się za pośrednictwem Biura ds. Osób Niepełnosprawnych, które w terminie 7 dni przesyła komisji stypendialnej właściwej dla doktoranta zaopiniowany wniosek wraz z kopią orzeczenia. Do wniosku należy dołączyć orzeczenie o stopniu niepełnosprawności lub orzeczenie traktowane na równi z tym orzeczeniem, o którym mowa w ustawie z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych³⁰. RegPomocMat UW przewiduje, że stypendium specjalne dla osób niepełnosprawnych doktorant może otrzymywać przez cały okres studiów, również na pierwszym roku studiów, jednak nie dłużej niż na okres ważności orzeczenia właściwego organu, potwierdzającego niepełnosprawność. Stypendium specjalne dla osób niepełnosprawnych przyznawane jest na rok akademicki i wypłacane co miesiąc przez okres 10 miesięcy (przy czym stypendium za październik wypłacane jest w listopadzie). Jeśli orzeczenie potwierdzające niepełnosprawność doktoranta pobierającego stypendium specjalne dla osób niepełnosprawnych utraciło ważność w trakcie trwania roku akademickiego, a doktorant niezwłocznie złożył wniosek o wydanie nowego orzeczenia oraz dostarczył ważne orzeczenie, z którego wynika nieprzerwane trwanie niepełnosprawności, doktorantowi przysługuje wyrównanie za czas jaki upłynął od daty utraty ważności poprzedniego orzeczenia. Procedura ubiegania się o stypendium specjalne dla osób niepełnosprawnych, a także tryb odwołania od komisji stypendialnej jednostki organizacyjnej UW, są tożsame z procedurą ubiegania się o stypendium socjalne czy dotyczącym go zapomogę i trybem odwoławczym.

2.2.6. Stypendium ministra za wybitne osiągnięcia

Zgodnie z art. 199c ust. 1 w zw. z art. 199 ust. 1 pkt 5 PSzWU, stypendia ministra za wybitne osiągnięcia przyznawane są doktorantom przez ministra właściwego do spraw

³⁰ ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2011 r., Nr 127, poz. 721 z późn. zm.).

szkolnictwa wyższego na wniosek rektora uczelni zaopiniowany przez radę podstawowej jednostki organizacyjnej, a w przypadku uczelni nieposiadającej podstawowej jednostki organizacyjnej – przez senat uczelni.

Przyznawanie tych stypendiów jest szczegółowo uregulowane w RozpWybOs, wydanym na podstawie art. 199 c ust. 3 PSZWU.

Zgodnie z § 2 ust. 1 ww. RozpWybOs, o stypendium może się ubiegać doktorant uczelni publicznej lub niepublicznej studiów stacjonarnych lub niestacjonarnych najwcześniej po zaliczeniu pierwszego roku studiów doktoranckich.

Stypendium może być przyznane doktorantowi, pod warunkiem łącznego spełnienia przez niego enumeratywnie wskazanych w § 2 ust. 2 warunków, a mianowicie:

- 1) wykazania się postępami w pracy naukowej,
- 2) uzyskania wyników egzaminów objętych programem studiów doktoranckich w poprzednim roku akademickim, klasyfikujących go wśród 5% najlepszych doktorantów w danej dziedzinie;
- 3) uzyskania wybitnych osiągnięć naukowych, artystycznych lub sportowych w okresie od dnia rozpoczęcia studiów doktoranckich do dnia do dnia 30 czerwca roku ubiegania się o stypendium.

Spełnienie dwóch pierwszych warunków nie jest konieczne w przypadku doktoranta posiadającego wybitne osiągnięcia naukowe, artystyczne lub sportowe, jeżeli brak postępów w pracy naukowej lub wyników egzaminów był spowodowany narodzinami dziecka lub przyczynami zdrowotnymi.

Celem doprecyzowania pojęcia „wybitnych osiągnięć naukowych, artystycznych lub sportowych” RozpWybOs wskazuje rodzaje aktywności, którymi winien wykazać się ubiegający o ten rodzaj stypendium doktorant. I tak w przypadku „wybitnych osiągnięć naukowych” będą to: (1) co najmniej dwie publikacje naukowe w recenzowanych czasopismach naukowych o zasięgu międzynarodowym lub publikacje naukowe w formie książki; (2) znaczący udział w projektach lub grantach badawczych prowadzonych przez uczelnię lub we współpracy z innymi ośrodkami akademickimi lub naukowymi; (3) autorstwo lub współautorstwo patentu lub wzoru użytkowego; (4) wystąpienia na międzynarodowych konferencjach naukowych; (5) nagrody i wyróżnienia w konkursach o zasięgu międzynarodowym. W przypadku „wybitnych osiągnięć artystycznych” za aktywności uprawniające do ubiegania się o stypendium traktowanie będzie: (1) otrzymanie nagrody w konkursach o zasięgu międzynarodowym, wybitne dzieła artystyczne, w tym plastyczne, muzyczne, teatralne; (2) udział w projektach artystycznych prowadzonych przez uczelnię lub

we współpracy z innym ośrodkiem akademickim lub kulturalnym; (3) autorstwo lub współautorstwo patentu lub wzoru użytkowego.

Spełnieniem trzeciej kategorii uprawniającej do otrzymania stypendium ministra (w zakresie „wybitnych osiągnięć sportowych”) będzie udział w enumeratywnie wymienionych igrzyskach olimpijskich oraz mistrzostwach świata bądź też takich samych zawodach organizowanych dla osób niepełnosprawnych lub zajęcie co najmniej piątego miejsca w wydarzeniach sportowych w dziedzinach, w których działają polskie związki sportowe, o których mowa w ustawie o sporcie³¹.

Zgodnie z § 3 ust. 1 RozpWybOs, doktorant przedstawia wniosek o przyznanie stypendium, wraz z załącznikami dokumentującymi osiągnięcia doktoranta, kierownikowi podstawowej jednostki organizacyjnej uczelni, a w przypadku uczelni nieposiadającej podstawowej jednostki organizacyjnej – rektorowi uczelni (wzór wniosku stanowi Załącznik do RozpWybOs).

Wnioski doktorantów są przedstawiane do zaopiniowania radzie podstawowej jednostki organizacyjnej uczelni, a w przypadku uczelni nieposiadającej podstawowej jednostki organizacyjnej – senatowi uczelni. Pozytywnie zaopiniowane wnioski są następnie przekazywane przez rektorów uczelni w terminie od dnia 1 lipca do 15 października ministrowi właściwemu do spraw szkolnictwa wyższego (wyjątek dotyczy jedynie rektorów uczelni wojskowych, służb państwowych, artystycznych, medycznych oraz morskich).

Zgodnie z § 4 RozpWybOs, oceny wniosków dokonuje zespół powołany przez ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego. Skład tego zespołu tworzą eksperci z dziedziny nauki, sztuki i sportu w liczbie określonej przez ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego (RozpWybOs przewiduje również udział przedstawiciela ministerstwa właściwego do spraw szkolnictwa wyższego, przedstawicieli właściwych ministrów sprawujących nadzór nad uczelniami wojskowymi, służb państwowych, artystycznymi, medycznymi oraz morskimi, przedstawiciel Parlamentu Studentów RP, przedstawiciel Krajowej Reprezentacji Doktorantów, jednak bez prawa głosu). Przedłożone wnioski są oceniane metodą punktową, a punkty przyznawane są za poszczególne osiągnięcia naukowe, artystyczne lub sportowe oraz za średnią ocen.

Po zakończeniu oceny wniosków zespół przedstawia ministrowi właściwemu do spraw szkolnictwa wyższego ranking wniosków uszeregowany według największej liczby

³¹ Ustawa z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie (Dz. U. Nr 127, poz. 857, z późn. zm.).

punktów. Liczba przyznanych stypendiów w danym roku kalendarzowym wynosi nie więcej niż 100, natomiast wysokość stypendium nie może przekroczyć 25.000 zł.

Stypendium wypłaca doktorantowi uczelnia jednorazowo ze środków przekazanych na ten cel przez ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego, niezwłocznie po otrzymaniu przez uczelnię tych środków³².

Jest oczywiste, że akty prawa wewnętrznego UW (w tym akty WZ UW) nie odnoszą się do ministerialnego stypendium za wybitne osiągnięcia – w szczególności ten rodzaj świadczenia nie znalazł się w katalogu świadczeń zawartym w RegPomocMat UW. Jedynie § 2 RegPomocMat UW wskazuje, iż beneficjent tego rodzaju stypendium może otrzymać jednocześnie stypendium dla najlepszych doktorantów.

2.3. Płatnicy pomocy materialnej

2.3.1. Państwo

Zgodnie z PSzWU, płatnikami pomocy materialnej przyznanej doktorantom mogą być:

- 1) państwo;
- 2) jednostki samorządu terytorialnego;
- 3) osoby fizyczne i osoby prawne niebędące państwowymi ani samorządowymi osobami prawnymi.

Głównym płatnikiem świadczeń pozostaje państwo, na co wskazuje regulacja art. 199 ust. 4 PSzWU. Stanowi ona, iż do przyznawania świadczeń – stypendium socjalnego, zapomogi, stypendium dla najlepszych doktorantów i stypendium specjalnego dla osób niepełnosprawnych – stosuje się odpowiednio przepisy o pomocy materialnej dla studentów. Zgodnie z art. 173 ust 1 PSzWU student może ubiegać się o pomoc materialną ze środków przeznaczonych na ten cel w budżecie państwa. Jak wskazano w piśmiennictwie, systemowe uregulowanie w ustawie problematyki pomocy materialnej dla studentów ze środków publicznych stanowi realizację art. 70 ust. 4 Konstytucji RP, który zobowiązuje władze publiczne do zapewnienia obywatelom powszechnego i równego dostępu do wykształcenia przez tworzenie i wspieranie systemów indywidualnej pomocy finansowej i organizacyjnej dla studentów³³.

2.3.2. Jednostki samorządu terytorialnego

³² Więcej o stypendium za wybitne osiągnięcia zob. na <http://www.nauka.gov.pl/komunikaty/informacja-na-temat-stypendiow-ministra-za-wybitne-osiagniecia-dla-doktorantow-na-rok-akademicki-2013-2014.html>.

³³ Tak M. Kubiak, [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym. Komentarz*, red. naukowa prof. dr hab. W Sanetra, prof. dr hab. M. Wierzbowski, Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Warszawa 2013, s. 412.

Zgodnie z art. 199a PSzWU, pomoc materialną dla doktorantów mogą przyznawać jednostki samorządu terytorialnego, na zasadach dotyczących przyznawania takiej pomocy studentom, o których mowa w art. 173a PSzWU. Na podstawie tego artykułu jednostki samorządu terytorialnego mogą samodzielnie ustanawiać i przyznawać pomoc materialną.

Pomoc ze strony jednostek samorządu terytorialnego jest formą lokalnego wsparcia i nagradzania doktorantów (studentów) niezależną od systemu pomocy materialnej finansowanej ze środków z budżetu państwa. Zasady, tryb przyznawania, sposób wyłaniania studentów, którym będzie przyznana pomoc materialna, oraz maksymalną wysokość tej pomocy, o którą może ubiegać się student, określa w uchwale organ stanowiący jednostki samorządu terytorialnego³⁴. Zgodnie z art. 173a ust. 2 PSzWU, uchwała zawierać powinna:

- 1) rodzaj pomocy materialnej;
- 2) sposób i terminy ubiegania się o pomoc materialną;
- 3) sposób wyłaniania studentów, którym będzie przyznana pomoc materialna;
- 4) maksymalną wysokość pomocy materialnej, o którą może ubiegać się student (doktorant).

2.3.3. Osoby fizyczne lub osoby prawne

Na podstawie art. 199b PSzWU, stypendia naukowe dla doktorantów mogą być przyznawane przez osoby fizyczne lub osoby prawne niebędące państwowymi ani samorządowymi osobami prawnymi na zasadach dotyczących przyznawania takiej pomocy studentom, o których mowa w art. 173b PSzWU. Zgodnie z art. 173b ust. 2 PSzWU zasady przyznawania stypendiów, o których mowa w ust. 1, zatwierdza minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego, po zasięgnięciu opinii Rady³⁵.

Jak wskazuje się w piśmiennictwie, w odróżnieniu od formy pomocy, o której mowa w art. 199a PSzWU, ustawodawca wyraźnie wskazał w art. 199b PSzWU, że pomoc materialna przyznawana doktorantom przez osoby fizyczne lub osoby prawne niebędące państwowymi ani samorządowymi osobami prawnymi musi mieć formę stypendium naukowego. *A contrario* wykluczone są zatem inne formy pomocy materialnej, takie jak zapomoga czy stypendium socjalne³⁶.

3. Stypendium doktoranckie i jego zwiększenie z dotacji podmiotowej

3.1. Stypendium doktoranckie

³⁴ Tamże, s. 407.

³⁵ Należy zauważyć, iż minister nie jest zobligowany do zatwierdzania zasad przyznawania wyżej wymienionych stypendiów. Zatwierdzeniu podlegają tylko te zasady przyznawania stypendiów za wyniki w nauce, których podstawowym kryterium przyznawania są wyniki w nauce (tak M. Kubiak [w:], *Prawo o szkolnictwie wyższym...*, tamże.

³⁶ P. Orzeszko [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym...*, s. 455

Stypendium doktoranckie jest odrębnym od stypendiów przyznawanych z funduszu pomocy materialnej studentów i doktorantów świadczeniem jednostki prowadzącej studia doktoranckie, niezależnym od stypendiów jednostek samorządu terytorialnego i dowolnej liczby stypendiów ustanawianych przez osoby fizyczne i prawne³⁷. Wszystkie te stypendia mogą być przyznawane i wypłacane niezależnie od siebie.

Art. 200 ust. 1 PSzWU stanowi, iż uczestnik stacjonarnych studiów doktoranckich może otrzymywać stypendium doktoranckie. Brzmienie tego postanowienia *explicite* wskazuje na możliwość ubiegania się o stypendium doktoranckie jedynie doktorantów studiujących we wskazanej w tym przepisie formie³⁸. Minimalne stypendium doktoranckie nie może być niższe niż 60% minimalnego wynagrodzenia zasadniczego asystenta ustalonego w przepisach o wynagradzaniu nauczycieli akademickich.

Stypendia doktoranckie w uczelni publicznej są finansowane w szczególności w ramach środków, o których mowa w art. 98 ust. 1 PSzWU (m.in. dotacji z budżetu państwa, odpłatności za świadczone usługi edukacyjne), a w jednostkach naukowych w szczególności w ramach środków przewidzianych na rozwój kadr naukowych w przepisach o finansowaniu nauki. Obecnie brak jest przeszkód, aby doktorant studiów dziennych mógł być zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy, jednakże do 2010 r. art. 200 ust. 4 PszWU przewidywał ograniczenie. Doktoranci otrzymujący stypendium doktoranckie mogli podejmować pracę zarobkową jedynie w niepełnym wymiarze czasu pracy.

Szczegółowy tryb i warunki przyznawania stypendiów doktoranckich, zwiększania stypendium doktoranckiego z dotacji podmiotowej na dofinansowanie zadań projakościowych, minimalną wysokość kwoty zwiększenia stypendium doktoranckiego określa RozpStDokt wydane na podstawie art. 201 ust. 1 PSzWU.

Zgodnie z § 10 ust. 1 RozpStDokt, stypendium doktoranckie przyznaje rektor uczelni albo dyrektor jednostki naukowej, po zaopiniowaniu przez komisję doktorancką jednostki organizacyjnej uczelni albo jednostki naukowej (powoływaną przez rektora uczelni albo dyrektora jednostki naukowej), wniosków o przyznanie tego stypendium. Wniosek o stypendium winien być składany do kierownika studiów. W skład komisji wchodzi co najmniej trzech członków powoływanych spośród nauczycieli akademickich zatrudnionych w

³⁷ Jak również do stypendium dla osób, którym wszczęto przewód doktorski, przewidzianego przez art. 22 ust. 1 StNaukU.

³⁸ Zasygnalizować w tym miejscu wypada pojawianie się w piśmiennictwie głosów przeciwnych, wywodzących, iż w ust. 1 jest mowa o „uczestniku stacjonarnych studiów doktoranckich”, co oznacza, wobec nienowelizowania tego przepisu w 2011 r., doktoranta, o którym mowa w art. 2 ust. 1 pkt 18l (czyli doktoranta bez różnicowania co do formy studiów). Czyt. więcej: H. Izdebski, J. Zieliński [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym. Komentarz* 2013, LEX.

jednostce organizacyjnej uczelni albo pracowników naukowych jednostki naukowej, posiadających co najmniej stopień naukowy doktora habilitowanego albo doktora habilitowanego sztuki lub kwalifikacje II stopnia w zakresie sztuki i dyscyplin artystycznych, albo osoba, która nabyła uprawnienie równoważne z uprawnieniami doktora habilitowanego na podstawie art. 21a StNaukU, w tym kierownik studiów doktoranckich, oraz przedstawiciel doktorantów.

Co do zasady, możliwość ubiegania się o przyznanie stypendium doktoranckiego przysługiwać będzie doktorantowi będącemu na drugim roku i kolejnych latach studiów doktoranckich, który po pierwsze – terminowo realizuje program studiów doktoranckich, po drugie – wykazuje się zaangażowaniem w którejś z aktywności, tj. prowadzeniu zajęć dydaktycznych w ramach praktyk zawodowych albo realizacji badań naukowych prowadzonych przez jednostkę organizacyjną uczelni albo jednostkę naukową, po trzecie zaś w roku akademickim poprzedzającym złożenie wniosku o przyznanie stypendium doktoranckiego wykazał się postępami w pracy naukowej i w przygotowywaniu rozprawy doktorskiej. RozpStDokt przewiduje również możliwość przyznania stypendium doktoranckiego na pierwszym roku studiów doktoranckich. Będzie ono przyznane osobie, która osiągnęła bardzo dobre wyniki w postępowaniu rekrutacyjnym.

W celu ubiegania się o przyznanie stypendium doktoranckiego, doktorant składa wniosek o przyznanie stypendium doktoranckiego do kierownika studiów doktoranckich. Wniosek o przyznanie stypendium doktoranckiego zawierać winien: (1) dane osobowe doktoranta; (2) opinię opiekuna naukowego albo promotora – w przypadku ubiegania się o stypendium na drugim i kolejnych latach studiów; (3) informacje potwierdzające spełnienie kryteriów warunkujących ubieganie się o stypendium.

Zgodnie z § 12 ust. 3 RozpStDokt, po zaopiniowaniu wniosków o przyznanie stypendium doktoranckiego, Komisja przekazuje rektorowi uczelni albo dyrektorowi jednostki naukowej listę doktorantów, których rekomenduje do przyznania stypendium. Stypendium doktoranckie jest przyznawane i wypłacane przez okres 12 miesięcy.

Stypendium doktoranckie jest przyznawane niezależnie od otrzymywanych przez doktoranta innych świadczeń bądź stypendiów. Tym samym możliwa jest kumulacja uprawnień do pomocy materialnej otrzymanej w oparciu o różne podstawy prawne. W przypadku przedłużenia okresu odbywania studiów doktoranckich rektor uczelni albo dyrektor jednostki naukowej może przyznać stypendium doktoranckie na ten okres, zaś doktorantowi otrzymującemu stypendium doktoranckie, który ukończył studia w terminie krótszym niż określony w akcie o utworzeniu tych studiów oraz uzyskał wyróżniającą ocenę

rozprawy doktorskiej, za okres pozostały do terminu ukończenia studiów doktoranckich wypłaca się środki finansowe w wysokości stanowiącej iloczyn kwoty otrzymywanego miesięcznie stypendium doktoranckiego oraz liczby miesięcy, o które został skrócony okres studiów doktoranckich, nie większej jednak niż sześć miesięcy.

W przypadku skreślenia doktoranta z listy uczestników studiów doktoranckich zaprzestaje się wypłaty stypendium doktoranckiego z pierwszym dniem miesiąca następującego po miesiącu, w którym decyzja o skreśleniu stała się ostateczna.

Dodatkową regulację dotyczącą stypendium doktoranckiego w odniesieniu do UW zawierają: RegSDUW, Zarządzenie nr 37 Rektora UW w sprawie warunków i trybu przyznawania stypendium doktoranckich na Uniwersytecie Warszawskim³⁹ oraz Zarządzenie nr 48 Rektora UW z dnia 10 listopada 2011 r. w sprawie zmiany Zarządzenia nr 37 Rektora UW w sprawie warunków i trybu przyznawania stypendiów doktoranckich na Uniwersytecie Warszawskim⁴⁰ (dalej jako: ZarzStypDokt).

RegSDUW w § 17 co do zasady powiela regulację zawartą w RozpStDokt co do kryteriów, które musi spełnić doktorant ubiegający się o stypendium doktoranckie oraz czasu, na które stypendium jest udzielane. Dodatkowo RegSDUW stanowi, że stypendium może być cofnięte na zasadach określonych w zarządzeniu w sprawie warunków i trybu przyznawania stypendiów doktoranckich na UW.

ZarzStypDokt również powiela regulację zawartą w RozpStDokt dotyczącą trybu przyznawania stypendium, jego wysokości, a także okresu, na jaki zostaje przyznane. Takie same są również kryteria, które musi spełnić doktorant ubiegający się o stypendium doktoranckie (§ 4 ZarzStypDokt). Podobnie jak w przypadku RozpStDokt wniosek o stypendium doktoranckie winien być złożony do kierownika studiów doktoranckich, przy czym § 5 ust. 1 ZarzStypDokt doprecyzowuje, iż wniosek należy złożyć w terminie do końca pierwszego miesiąca cyklu akademickiego jednostki organizacyjnej prowadzącej studia.

3.2. Zwiększenie stypendium doktoranckiego z dotacji projakościowej.

Art. 200a PSZWU stanowi, iż zwiększenie stypendium doktoranckiego z dotacji projakościowej przysługuje doktorantom wyróżniającym się w pracy naukowej i dydaktycznej. Tryb przyznawania zwiększenia stypendium doktoranckiego określa regulamin

³⁹ Zarządzenie nr 37 Rektora UW z dnia 29 września 2011 r. w sprawie warunków i trybu przyznawania stypendium doktoranckich na Uniwersytecie Warszawskim

⁴⁰ Zarządzenie nr 48 Rektora UW z dnia 10 listopada 2011 r. w sprawie zmiany Zarządzenia nr 37 Rektora UW z dnia 29 września 2011 r. w sprawie warunków i trybu przyznawania stypendiów doktoranckich na Uniwersytecie Warszawskim.

określony przez rektora po uzyskaniu opinii właściwego organu samorządu doktorantów⁴¹. Regulamin ten musi uwzględniać zasadę, że beneficjentami tego stypendium może być nie więcej niż 30% najlepszych doktorantów na poszczególnych latach studiów doktoranckich (przy czym doktorantowi znajdującemu się w grupie 30% najlepszych doktorantów, któremu nie przyznano stypendium doktoranckiego, przyznaje się środki finansowe w wysokości kwoty zwiększenia stypendium. Zwiększenie to staje się stypendium doktoranckim.

RozpStDokt przewiduje możliwość zwiększenia stypendium doktoranckiego z dotacji podmiotowej na dofinansowanie zadań projakościowych, o której mowa w art. 94b ust. 1 pkt 5 PSzWU. Zgodnie z tą regulacją, w budżecie państwa jest określana dotacja podmiotowa na dofinansowanie zadań projakościowych, przeznaczona m.in. na finansowanie zwiększenia wysokości stypendiów doktoranckich, o których mowa w ustawie (tj. w art. 200a PSzWU), dla 30% najlepszych doktorantów, w uczelniach publicznych i niepublicznych. Zwiększenie stypendium doktoranckiego z dotacji podmiotowej na dofinansowanie zadań projakościowych może być przyznane doktorantowi na drugim roku i kolejnych latach studiów doktoranckich, który wyróżniał się osiągnięciami w pracy dydaktycznej lub badawczej albo osiągnięciami artystycznymi w roku akademickim poprzedzającym złożenie wniosku o przyznanie zwiększenia stypendium. Dodatkowo RozpStDokt przewiduje, że o zwiększenie stypendium doktoranckiego z dotacji podmiotowej na dofinansowanie zadań projakościowych może również ubiegać się doktorant na pierwszym roku studiów doktoranckich, który osiągnął bardzo dobre wyniki w nauce w trakcie studiów drugiego stopnia albo jednolitych studiów magisterskich lub w postępowaniu rekrutacyjnym. Zgodnie z § 14 ust. 2 RozpStDokt, zwiększenie stypendium doktoranckiego z dotacji podmiotowej na dofinansowanie zadań projakościowych przyznaje rektor uczelni, po zaopiniowaniu przez komisję wniosków o przyznanie zwiększenia. Minimalna wysokość kwoty zwiększenia stypendium doktoranckiego z dotacji podmiotowej na dofinansowanie zadań projakościowych wynosi 800 zł.

W przypadku UW aktem wewnętrznym odnoszącym się do zwiększenia stypendium doktoranckiego z dotacji podmiotowej jest Zarządzenie nr 2 Rektora UW w sprawie

⁴¹ Sposób podziału i tryb przekazywania dotacji na finansowanie zwiększenia wysokości stypendiów doktoranckich, dla 30% najlepszych doktorantów w uczelniach publicznych i niepublicznych, określa załącznik nr 5 do Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 21 października 2011 r. w sprawie sposobu podziału i trybu przekazywania podmiotowej dotacji na dofinansowanie zadań projakościowych z budżetu państwa (Dz. U. z 2011 r. Nr 251 poz. 1508 z późn. zm.)

wprowadzenia regulaminu trybu przyznawania zwiększenia stypendium doktoranckiego z dotacji podmiotowej na Uniwersytecie Warszawskim (dalej jako: ZarzDotPodm)⁴².

ZarzDotPodm to stanowi, iż zwiększenie stypendium doktoranckiego z dotacji podmiotowej na dofinansowanie zadań projakościowych przyznawane jest przez Rektora na wniosek doktoranta, zaopiniowany przez komisję doktorancką właściwej jednostki organizacyjnej, która sporządza listę rankingową, przestrzegając przy tym ustawowej zasady, iż uprawnienie do otrzymywania tego stypendium przysługuje nie więcej niż 30% najlepszych doktorantów na poszczególnych latach studiów doktoranckich.

Zwiększenie stypendium doktoranckiego z dotacji podmiotowej na dofinansowanie zadań projakościowych przyznaje się na okres równy okresowi otrzymywania stypendium doktoranckiego.

Wniosek o zwiększenie stypendium doktoranckiego z dotacji podmiotowej na dofinansowanie zadań projakościowych należy złożyć razem z wnioskiem o przyznanie stypendium doktoranckiego w terminie do końca pierwszego miesiąca cyklu akademickiego jednostki organizacyjnej prowadzącej studia (wzór wniosku stanowi załącznik do ZarzDotPodm).

Zwiększenie stypendium doktoranckiego z dotacji podmiotowej na dofinansowanie zadań projakościowych może być przyznane doktorantowi na drugim i kolejnych latach studiów doktoranckich, który wyróżnił się osiągnięciami w pracy badawczej i dydaktycznej w poprzednim roku studiów. Osiągnięcia doktoranta ocenia się w szczególności na podstawie publikacji (ocena na tle dziedziny), odbytych staży związanych z tematyką pracy badawczej doktoranta, udziału w konferencjach (tylko tych z wystąpieniem lub plakatem dotyczącym tematyki pracy badawczej doktoranta), czy postępów w pracy doktorskiej (§ 2 ust. 5 ZarzDotPodm). Katalog osiągnięć jest zatem otwarty.

Podobnie jak RozpStDokt, ZarzDotPodm przewiduje możliwość zwiększenia stypendium doktoranckiego z dotacji podmiotowej na dofinansowanie zadań projakościowych doktorantowi na pierwszym roku studiów doktoranckich, który osiągnął bardzo dobre wyniki w nauce w trakcie studiów drugiego stopnia albo jednolitych studiów magisterskich lub w postępowaniu rekrutacyjnym.

⁴² Załącznik do zarządzenia nr 2 Rektora UW z dnia 11 stycznia 2012 r. w sprawie wprowadzenia Regulaminu trybu przyznawania zwiększenia stypendium doktoranckiego z dotacji podmiotowej na Uniwersytecie Warszawskim.

4. Stypendium doktorskie

Szczególny rodzaj stypendium – nie wskazany w PSzWU – przewiduje StNaukU, która w art. 22 stanowi, że osobom, którym wszczęto przewód doktorski, mogą być przyznawane stypendia (doktorskie). Przepis ten zawiera jednocześnie delegację ustawową dla ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego do określenia w drodze rozporządzenia, warunków przyznawania tych stypendiów.

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w sprawie warunków przyznawania stypendium osobom, którym wszczęto przewód doktorski (dalej jako RozpPrzewDokt)⁴³, stypendium doktorskie może być przyznane osobie przygotowującej rozprawę doktorską, jeżeli wszczęto jej przewód doktorski. Wskazać w tym miejscu należy, że *lege non distinguente* formy studiów – może je zatem otrzymać tak doktorant studiów stacjonarnych, jak i niestacjonarnych. Stypendium doktorskie przyznawane jest przez pracodawcę, osobę prawną lub fizyczną, (dalej jako: organ przyznający stypendium) na wniosek osoby ubiegającej się o to stypendium lub z inicjatywy organu przyznającego stypendium za zgodą osoby, której organ zamierza przyznać stypendium.

Stypendium doktorskie jest przyznawane niezależnie od świadczeń z funduszu pomocy materialnej dla doktorantów oraz stypendium doktoranckiego. Zgodnie z § 4 RozpPrzewDokt, wniosek o przyznanie stypendium zawiera dane osobowe kandydata do stypendium wraz z opisem jego dotychczasowego dorobku naukowego. Do wniosku dołącza się uchwałę rady jednostki organizacyjnej o otwarciu przewodu doktorskiego oraz opinię opiekuna naukowego albo promotora o zaawansowaniu rozprawy doktorskiej.

Dokonując oceny wniosków, organ przyznający stypendium uwzględnia następujące kryteria:

- 1) stopień zaawansowania rozprawy doktorskiej;
- 2) wartość naukową przygotowywanej rozprawy doktorskiej;
- 3) dotychczasową działalność naukową kandydata do stypendium;
- 4) udział w stażach naukowych krajowych i zagranicznych;
- 5) liczbę i rodzaj publikacji w czasopiśmie krajowych i zagranicznych.

Wysokość stypendium doktorskiego oraz warunki i okres jego wypłacania określa umowa zawarta pomiędzy organem przyznającym stypendium a osobą, której przyznano to stypendium, przy czym nie może być ono wyższe od minimalnej stawki wynagrodzenia zasadniczego asystenta określonej w przepisach o wynagradzaniu nauczycieli akademickich.

⁴³ Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 19 lipca 2011 r. w sprawie warunków przyznawania stypendium osobom, którym wszczęto przewód doktorski (Dz. U. z 2011 r. Nr 160 poz. 959).

Stypendium doktorskie jest wypłacane z góry w okresach miesięcznych i może być przyznane na okres nieprzekraczający 18 miesięcy. Organ przyznający stypendium cofa stypendium doktorskie, jeżeli osoba pobierająca stypendium doktorskie nie wykazuje dostatecznych postępów w pracy naukowej. Osoba pobierająca stypendium doktorskie składa co 6 miesięcy organowi przyznającemu stypendium informację o postępach w pracy naukowej. Informacja powinna być zaopiniowana przez promotora.

Co istotne, osoba pobierająca stypendium doktorskie, której stypendium to zostało cofnięte ze względu na brak dostatecznych postępów w pracy naukowej albo w okresie dwóch lat od dnia zaprzestania pobierania tego stypendium nie przystąpiła do obrony rozprawy doktorskiej, jest obowiązana do zwrotu całej kwoty pobranego stypendium⁴⁴.

5. Inne uprawnienia doktorantów

5.1. Rodzaje innych uprawnień doktoranta

Zarówno ustawa jak i akty prawa wewnętrznego przewidują szereg innych uprawnień przysługujących doktorantom. Do najważniejszych zaliczyć należałoby prawo do wyboru opiekuna naukowego, prawo do ubezpieczenia społecznego i powszechnego ubezpieczenia zdrowotnego, prawo do przerw wypoczynkowych czy też szeroko rozumiane prawo do przedłużenia okresu odbywania studiów doktoranckich.

5.2. Prawo do wyboru opiekuna naukowego

PSZWU nie zawiera regulacji dotyczącej wyboru opiekuna naukowego. Regulujących go postanowień należy zatem poszukać w aktach wykonawczych oraz aktach prawa wewnętrznego UW.

Jak stanowi § 7 ust. 1 RozpStDokt, jednostka organizacyjna uczelni albo jednostka naukowa zapewnia doktorantowi w trakcie studiów doktoranckich opiekę naukową i wsparcie w samodzielnej pracy badawczej albo artystycznej, sprawowane przez opiekuna naukowego. Opiekunem naukowym może być nauczyciel akademicki albo pracownik naukowy, posiadający co najmniej stopień naukowy doktora habilitowanego w zakresie danej lub pokrewnej dyscypliny naukowej lub artystycznej oraz dorobek naukowy opublikowany w okresie ostatnich 5 lat albo osiągnięcia artystyczne z okresu ostatnich 5 lat. Opiekun naukowy

⁴⁴ Zgodnie z § 10 Rozporządzenia, przepisu dotyczącego cofnięcia stypendium doktorskiego nie stosuje się do osoby, która nie osiągnęła dostatecznych postępów w pracy naukowej albo nie przystąpiła do obrony rozprawy doktorskiej z przyczyn od niej niezależnych, w szczególności z powodu:

- 1) braku możliwości osiągnięcia zakładanych celów naukowych i badawczych, potwierdzonych opinią promotora;
- 2) czasowej niezdolności do realizacji rozprawy doktorskiej spowodowanej chorobą;
- 3) sprawowania osobistej opieki nad chorym członkiem rodziny;
- 4) sprawowania osobistej opieki nad dzieckiem do 4. roku życia lub dzieckiem o orzeczonej niepełnosprawności.

wspiera doktoranta w samodzielnej pracy badawczej albo artystycznej od momentu rozpoczęcia studiów doktoranckich.

RegSDUW mówi jedynie (w § 11) o udziale opiekuna naukowego (lub promotora) w programie studiów doktoranckich. I tak zgodnie z RegSDUW opiekun naukowy (promotor) przykładowo kieruje indywidualną pracą naukową doktoranta czy obejmuje opieką praktyki doktoranta w formie prowadzenia zajęć dydaktycznych. Także tu brak jest jednak regulacji odnoszącej się do kwestii wyboru opiekuna naukowego.

Zgodnie z § 12 RegSDWZ, opiekę merytoryczną nad przebiegiem studiów każdego doktoranta sprawuje opiekun naukowy, a po otwarciu przewodu doktorskiego – promotor. Na studiach doktoranckich stacjonarnych opiekun naukowy wyznaczany jest podczas procesu rekrutacyjnego, zaś na studiach doktoranckich niestacjonarnych, doktorant dokonuje wyboru zakładu lub katedry, z której chciałby pozyskać opiekuna naukowego. Po dokonaniu wyboru opiekuna doktorant staje się uczestnikiem prowadzonego przez niego seminarium doktoranckiego. RegSDWZ przewiduje możliwość wyznaczenia na pierwszym semestrze studiów przez kierownika wybranej katedry lub zakładu „tymczasowego opiekuna naukowego”. W ciągu pierwszego roku studiów może nim być osoba ze stopniem doktora.

Doktorant może współpracować z opiekunem naukowym niebędącym członkiem Rady Wydziału, pod warunkiem wyrażenia zgody przez kierownika studiów.

Dodatkowo Załącznik Nr 2 („Obsada wykładów na Studiach Doktoranckich w roku akademickim 2013/2014”) do RegSDWZ wskazuje, iż wybór promotora premiowany jest 1 punktem ECTS, czyli punktów zdefiniowanych w europejskim systemie akumulacji i transferu punktów zaliczeniowych jako miara średniego nakładu pracy osoby uczącej się, niezbędnego do uzyskania zakładanych efektów kształcenia (*vide* art. 2 ust. 1 pkt 18d PSzWU).

5.3. Prawo do ubiegania się o indywidualny program (tok) studiów

Prawo do ubiegania się o indywidualny program (tok) studiów doktoranckich nie zostało uregulowane w PSzWU. Nadmienić jednak należy, że PSzWU zawiera taką regulację (choć również bardzo skąpą) w odniesieniu do studentów. Art. 171 ust. 1 PSzWU stanowi, iż student może studiować według indywidualnego planu studiów i programu nauczania na zasadach ustalonych przez radę podstawowej jednostki organizacyjnej lub inny organ wskazany w statucie.

W art. 195 ust. 5 PSzWU stwierdza się, iż „więcej niż połowa programu stacjonarnych studiów doktoranckich wymaga obecności uczestników tych studiów w prowadzącej je jednostce organizacyjnej i jest realizowana w formie zajęć dydaktycznych i pracy naukowej

wymagających bezpośredniego udziału nauczycieli akademickich lub opiekunów naukowych i doktorantów. Organizacja niestacjonarnych studiów doktoranckich zapewnia możliwość odbywania studiów doktoranckich osobom zatrudnionym w ramach stosunku pracy.” Organizację i tok studiów doktoranckich w zakresie nieuregulowanym w PSzWU oraz w odrębnych przepisach określa regulamin studiów doktoranckich (vide art. 196 ust. 6 zd. 1).

Także akty prawa wewnętrznego UW przewidują znaczne ograniczenia prawa studiowania w toku indywidualnym.

Po pierwsze, Statut UW w Dziale V zatytułowanym „Studia, studenci i doktoranci” w § 121 przewiduje możliwość studiowania przez studenta w trybie indywidualnego planu studiów i programu kształcenia na zasadach określonych, zgodnie z regulaminem studiów, przez radę jednostki organizacyjnej UW prowadzącej kierunek studiów. Brak jest jednak tożsamej regulacji bądź zapisu o jej odpowiednim stosowaniu w stosunku do doktorantów.

Po drugie, pewien rodzaj realizowania indywidualnego programu (toka) studiów przewiduje w § 11 ust. 1 pkt 1 RegSDUW. Zgodnie z tym postanowieniem, program studiów obejmuje zajęcia z przedmiotów ogólnych, które mogą być prowadzone także w formie kształcenia na odległość, wspólne dla wszystkich studiów doktoranckich, lub odpowiednio inne zajęcia prowadzone w jednostkach organizacyjnych UW wybrane przez doktoranta w porozumieniu z opiekunem naukowym albo promotorem. Zajęcia te, w wymiarze 60 godzin, powinny być zaliczone do końca drugiego roku studiów. W wymiarze tym mieszczą się również zajęcia rozwijające umiejętności dydaktyczne doktorantów organizowane przez UW we współpracy z jednostkami organizacyjnymi UW. Kierownik studiów w porozumieniu z opiekunem naukowym albo promotorem może zwolnić doktoranta z powyższego obowiązku na podstawie dorobku naukowego z pierwszego roku studiów. Kryteria uprawniające do zwolnienia z tego obowiązku określa i ogłasza kierownik studiów, przy czym zwolnienie nie może dotyczyć zajęć rozwijających umiejętności dydaktyczne doktorantów.

Zgodnie z zapisem § 13 ust. 3 RegSDWZ, na wniosek doktoranta może być mu przyznany indywidualny program studiów opracowany przez opiekuna naukowego i zaakceptowany przez kierownika studiów doktoranckich. Podobnie, ale już o indywidualnym toku studiów wspomniano w załączniku nr 1 do RegSDWZ, stwierdzając, że w uzasadnionych przypadkach proponowany jest studentom indywidualny tok studiów, uzgodniony z opiekunem naukowym i zaaprobowany przez kierownika Studiów Doktoranckich.

Określenie relacji indywidualnego programu (toka) studiów do podstawowego programu nie jest łatwe. Wobec braku odmiennej regulacji przyjąć należałoby, że

postanowienia dotyczące indywidualnego programu studiów stanowiąc będą *leges speciales* w stosunku do zapisów dotyczących generalnego (ogólnego) programu studiów, o którym mowa w RegSDWZ.

5.4. Prawa doktoranta związane z wykonywaniem pracy badawczej (naukowej)

PSzWU – odnosząc się do doktorantów – zawiera jedynie jedno postanowienie dotyczące kwestii związanych z pracą badawczą (naukową). Stanowi mianowicie w art. 199 ust. 5 pkt 2 lit c PSzWU, że „wykazanie się postępami w pracy naukowej i przygotowywaniu rozprawy doktorskiej” jest jedną z przesłanek ubiegania się o stypendium dla najlepszych doktorantów, o którym mowa w art. 199 ust. 1 pkt 3 PSzWU.

Za pojęcia pokrewne do pracy badawczej (naukowej) można byłoby uznać „naukę i badania naukowe” zawarte w ustawie o zasadach finansowania nauki⁴⁵, która stanowi, że „badaniami naukowymi są: (a) badania podstawowe – oryginalne prace badawcze eksperymentalne lub teoretyczne podejmowane przede wszystkim w celu zdobywania nowej wiedzy o podstawach zjawisk i obserwowalnych faktów bez nastawienia na bezpośrednie praktyczne zastosowanie lub użytkowanie; (b) badania stosowane – prace badawcze podejmowane w celu zdobycia nowej wiedzy, zorientowane przede wszystkim na zastosowanie w praktyce; (c) badania przemysłowe – badania mające na celu zdobycie nowej wiedzy oraz umiejętności w celu opracowywania nowych produktów, procesów i usług lub wprowadzania znaczących ulepszeń do istniejących produktów, procesów i usług; badania te obejmują tworzenie elementów składowych systemów złożonych, szczególnie do oceny przydatności technologii rodzajowych, z wyjątkiem prototypów objętych zakresem prac rozwojowych (art. 2 pkt 3 tej ustawy).

Zgodnie z § 3 pkt 1 RozpKsztDokt studia doktoranckie stwarzają warunki do prowadzenia samodzielnych badań naukowych, w tym także poza jednostką prowadzącą kształcenie.

Analizując akty wykonawcze do ustawy (w szczególności RozpStDokt) oraz akty prawa wewnętrznego (a więc regulaminy) przyjąć należałoby, że za badania naukowe uznawać należy wszelkie formy aktywności, która nie tylko będzie zmierzać do najważniejszego efektu indywidualnej pracy naukowej, jakim jest rozprawa doktorska, ale będzie również kształtować wartość dodaną w postaci pozyskania innych kluczowych kompetencji. Do badań naukowych będzie można zatem zaliczyć wymienione w Załączniku nr 2 do RegSDWZ staże zagraniczne czy powstały artykuł naukowy.

⁴⁵ Ustawa z dnia 30 kwietnia 2010 r. o zasadach finansowania nauki (Dz. U. z 2010 r. Nr 96 poz. 615 z późn. zm.).

Równie ograniczona pozostaje regulacja „badań naukowych” w aktach wykonawczych do PSzWU. Zgodnie z § 3 ust. 1 pkt 1 i 2 RozpKsztDokt, wydanego na podstawie art. 201 ust. 2 PSzWU, studia doktoranckie stwarzają warunki do:

- 1) prowadzenia samodzielnych badań naukowych, w tym także poza jednostką prowadzącą kształcenie;
- 2) współpracy naukowej w zespołach badawczych, w tym również międzynarodowych.

RozpStDokt jedynie w kilku miejscach wspomina o pracy badawczej (badaniach naukowych). Mówi mianowicie, że jednostka organizacyjna uczelni albo jednostka naukowa zapewnia doktorantowi przez cały okres studiów doktoranckich opiekę naukową i wsparcie w samodzielnej pracy badawczej albo artystycznej, sprawowane przez opiekuna naukowego (§ 7 ust. 1) oraz uznaje zaangażowanie w realizację badań naukowych za jedną z przesłanek przyznania stypendium doktoranckiego (§ 11 ust. 2 pkt 2 lit. b) oraz zwiększenia stypendium doktoranckiego z dotacji podmiotowej na dofinansowanie zadań projakościowych (§ 14 ust. 3 pkt 2).

Zagadnienie badań naukowych znaleźć można również w Rozporządzeniu Nauki i Szkolnictwa Wyższego w sprawie warunków kierowania osób za granicę w celach naukowych, dydaktycznych i szkoleniowych oraz w szczególności uprawnień tych osób⁴⁶ (dalej jako: RozpCelNauk).

Osoby mające stałe miejsce zamieszkania na terytorium RP spełniające warunki określone przez podmiot zagraniczny mogą być kierowane za granicę w trzech podstawowych celach: (1) prowadzenia badań naukowych – jeżeli uczestniczą w prowadzeniu badań w kraju; (2) podejmowania i prowadzenia działalności dydaktycznej; (3) szkoleniowym (m.in. na studia podyplomowe; na studia doktoranckie – jeśli posiadają odpowiedni dorobek naukowy i co najmniej roczny staż pracy w danej specjalności)⁴⁷.

Za granicę mogą kierować jednostki organizacyjne należące do sektora finansów publicznych, a w szczególności jednostki państwowej i samorządowej sfery budżetowej oraz jednostki prowadzące kształcenie lub badania naukowe (dalej jako: jednostki kierujące) w celu prowadzenia badań naukowych lub w celach szkoleniowych na koszt: (1) własny; (2) podmiotu niebędącego jednostką kierującą; (3) jednostki kierującej - w zakresie obejmującym stypendium lub inne świadczenia, o których mowa w RozpCelNauk, przy czym jednostki

⁴⁶ Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 12 października 2006 r. w sprawie warunków kierowania osób za granicę w celach naukowych, dydaktycznych i szkoleniowych oraz szczególnych uprawnień tych osób (Dz. U. z 2006 r., Nr 190, poz. 1405).

⁴⁷ RozpCelNauk przewiduje również kierowanie za granicę w celu: staży naukowych, artystycznych lub specjalizacyjnych; kursów językowych i innych kursów podnoszących kwalifikacje zawodowe; praktyk zawodowych (Zob. § 1 RozpCelNauk).

kierujące mogą przyznać osobie kierowanej miesięczne stypendium na pokrycie kosztów utrzymania i zakwaterowania na okres realizowania zadań w ramach celów, w jakich została osoba skierowana⁴⁸.

Dodatkowo, dla osób kierowanych za granicę w celu prowadzenia badań naukowych lub w celach szkoleniowych RozpCelNauk przewiduje możliwość przyznania przez jednostkę kierującą świadczeń innych niż stypendium, w szczególności zwrotu kosztów podróży do miejsca prowadzenia badań naukowych lub odbywania szkolenia i z powrotem, przy czym w przypadku, gdy okres prowadzenia badań naukowych lub odbywania szkolenia trwa dłużej niż rok akademicki – raz w ciągu roku akademickiego bądź zwrotu kosztów zakupu pomocy naukowych związanych z realizacją celów, w jakich osoby te zostały skierowane za granicę. Kwestie związane z wypłacaniem świadczeń mogą zostać uregulowane w umowie zawartej pomiędzy osobom kierowaną a jednostką kierującą.

Osoby kierowane za granicę na studia doktoranckie również mogą otrzymać stypendium na pokrycie kosztów utrzymania i zakwaterowania, przy czym RozpCelNauk limituje czas otrzymywania tego świadczenia ze względu na formę odbywanych studiów. W przypadku stacjonarnych studiów doktoranckich stypendium może zostać przyznane na okres trwania studiów nie dłuższy niż 3 lata, przy czym wypłacane jest nie dłużej niż przez 11 miesięcy w jednym roku akademickim. W przypadku niestacjonarnych studiów doktoranckich stypendium może zostać przyznane na okres 8 miesięcy do wykorzystania w czasie studiów, nie dłuższym niż 4 lata. Jednostka kierująca może przyznać doktorantowi świadczenia inne niż stypendium np. zwrot kosztów przygotowania pracy doktorskiej czy zwrot kosztów zakupu pomocy naukowych związanych z odbywanymi studiami doktoranckimi (§ 5 RozpCelNauk).

Osobom kierowanym za granicę w celu podejmowania i prowadzenia działalności dydaktycznej nie przysługuje miesięczne stypendium na pokrycie kosztów utrzymania i

⁴⁸ Miesięczne stypendium na pokrycie kosztów utrzymania i zakwaterowania przyznawane jest w wysokości: (1) nie niższej niż 30 % stawki dodatku zagranicznego bazowego, właściwego dla państwa, do którego osoba jest kierowana, ustalonej zgodnie z § 5 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie dodatku zagranicznego i świadczeń przysługujących członkom służby zagranicznej wykonującym obowiązki służbowe w placówce zagranicznej (Dz. U. Nr 239, poz. 2048, z 2004 r. Nr 50, poz. 480 oraz z 2005 r. Nr 122, poz. 1026); (2) nie wyższej niż kwota stanowiąca równowartość diety w pełnej wysokości z tytułu podróży służbowych poza granicami kraju, właściwej dla państwa, do którego osoba jest kierowana, określonej w załączniku do rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju (Dz. U. Nr 236, poz. 1991, z 2003 r. Nr 199, poz. 1951, z 2004 r. Nr 271, poz. 2687 oraz z 2005 r. Nr 186, poz. 1555) - za każdy dzień, w którym będzie otrzymywane stypendium. *Vide* § 3 RozpCelNauk

zakwaterowania, jednakże jednostka kierująca może przyznać innego rodzaju świadczenia jak ryczałt na pokrycie kosztów utrzymania i zakwaterowania (§6 RozpCelNauk).

Świadczenia przyznane przez jednostkę kierującą osobie kierowanej za granicę są wypłacane za pośrednictwem polskich przedstawicielstw dyplomatycznych lub urzędów konsularnych albo w sposób ustalony przez strony.

Warunkiem skierowania za granicę dla osoby pozostającej w zatrudnieniu jest uzyskanie zgody pracodawcy oraz udzielenie urlopu szkoleniowego bądź urlopu bezpłatnego, przy czym w wypadku skierowania nieprzekraczającego miesiąca, pracodawca udziela jej urlopu szkoleniowego płatnego według zasad obowiązujących przy obliczaniu wynagrodzenia za urlop wypoczynkowy. W przypadku skierowania trwającego dłużej niż miesiąc bądź przedłużenia okresu skierowania na pozostały okres skierowania zatrudniająca ją pracodawca może udzielić jej urlopu szkoleniowego (§ 9 RozpCelNauk).

Na osobie, skierowanej za granicę na koszt jednostki kierującej na okres dłuższy niż 12 miesięcy spoczywa obowiązek złożenia raz w ciągu roku akademickiego sprawozdania z rezultatów osiągniętych w realizacji celów, w jakich została skierowana za granicę. Niewywiązanie się z obowiązku, o którym mowa powyżej, a także naruszenie prawa lub niedostateczne postępy w nauce lub badaniach naukowych, zawinione przez doktoranta może być przesłanką odwołania osoby skierowanej przez kierownika jednostki kierującej⁴⁹.

Na poziomie regulacji uniwersyteckiej, Statut UW w § 3 zawiera generalne postanowienie w przedmiocie wolności naukowej stanowiąc, że Uniwersytet jest gwarantem wolności badań naukowych prowadzonych przez członków społeczności akademickiej.

Podobnie jak w PSZWU, tak i RegPomocMat UW zawiera postanowienie dotyczące kwestii związanych z pracą badawczą (naukową) w kontekście przesłanki *sine qua non* ubiegania się o przyznanie stypendium dla najlepszych doktorantów.

Najszerszą regulację w zakresie określenia praw doktoranta związanych z wykonywaniem pracy badawczej zawiera RegSDUW, gdzie ustanowiono uprawnienia doktorantów związane z prowadzoną pracą badawczą (naukową). Zgodnie z jego postanowieniami doktorant ma prawo do:

1) korzystania z systemu biblioteczno-informacyjnego UW na zasadach obowiązujących na UW;

⁴⁹ W tych przypadkach, jednostka kierująca może cofnąć wypłacanie stypendium lub ryczałtu, a także na wniosek zagranicznego opiekuna naukowego lub zagranicznej jednostki prowadzącej kształcenie, jeżeli osoba skierowana za granicę nie realizuje zadań w ramach celów, w jakich została skierowana (§ 12 ust. 4 RozpCelNauk).

- 2) otrzymywania informacji o procedurach uzyskiwania środków na badania naukowe oraz pomocy organizacyjnej w opracowywaniu wniosków pozwalających sfinansować badania lub uzyskać stypendia krajowe i zagraniczne;
- 3) uzyskiwania informacji o konferencjach naukowych oraz innych przedsięwzięciach naukowych związanych z jego pracą badawczą, którymi dysponuje jednostka organizacyjna UW prowadząca studia doktoranckie;
- 4) współfinansowania przez jednostkę organizacyjną UW prowadzącą studia doktoranckie lub UW w określonym wymiarze uczestnictwa w lektoratach przeznaczonych dla doktorantów prowadzonych na UW;
- 5) współfinansowania przez UW w określonym wymiarze uczestnictwa w zajęciach wychowania fizycznego.

Kierownik jednostki organizacyjnej UW może wyrazić zgodę, w miarę posiadanych przez jednostkę środków, na pokrycie doktorantowi kosztów badań, publikacji, udziału w konferencji naukowej lub wyjazdu w celu naukowo-badawczym. Za udział w pracach badawczych doktorant może otrzymywać wynagrodzenie ze środków pozostających w dyspozycji kierowników tych prac oraz nagrody, na takich zasadach jak pracownicy jednostki organizacyjnej UW, która prowadzi studia doktoranckie (§ 22 ust. 2 RegSDUW).

Dodatkowo, doktorant ma prawo do ubiegania się o dofinansowanie przez jednostkę organizacyjną UW prowadzącą studia doktoranckie udziału w pozwalających przygotowywać pracę doktorską konferencjach naukowych i kursach oraz zakupu aparatury, oprogramowania i materiałów potrzebnych do wykonywania badań. Zasady takiego dofinansowania przez jednostkę określa jej kierownik i przekazuje do wiadomości doktorantów i ich opiekunów oraz promotorów.

Doktorant ma także prawo, za zgodą kierownika studiów i po uzyskaniu opinii opiekuna naukowego albo promotora, odbywać staże krajowe i zagraniczne oraz prowadzić badania w krajowych lub zagranicznych instytucjach naukowych. Okres pobytu na stażu naukowym wlicza się do okresu odbywania studiów doktoranckich, o ile doktorant nie uzyskał urlopu na czas tego pobytu⁵⁰.

RegSDWZ statuuje w § 2 udział doktorantów w życiu naukowym poprzez udział w konferencjach naukowych i seminariach oraz publikacje tekstów naukowych. W § 5 RegSDWZ wymienia indywidualną pracę naukową jako element programu studiów, zaś w § 15 ust. 2 wskazuje na istotę studiów doktoranckich, których jednym z celów jest prowadzenie

⁵⁰ Powyższy zapis umieszczony został w części RegSDUW dotyczącej zasad odbywania studiów doktoranckich, to jednak stwierdzić należy, iż odnosi się on do wykonywania pracy badawczej.

badania naukowych i współpracę w zespołach badawczych. RegSDWZ nie przewiduje jednak bardziej rozbudowanych postanowień w przedmiocie uprawnień związanych z prowadzeniem badań naukowych. W związku z powyższym uznać należy, że na podstawie § 21 RegSDWZ ww. kwestie reguluje RegSDUW.

5.5. Prawo do przerw wypoczynkowych i prawo do przedłużenia okresu odbywania studiów doktoranckich

Zgodnie z art. 198 ust. 1 PSzWU, doktoranci nabywają prawo do przerw wypoczynkowych w wymiarze nieprzekraczającym ośmiu tygodni w ciągu roku, które powinny być wykorzystane w okresie wolnym od zajęć dydaktycznych. Art. 198 PSzWU odnosi się tak do doktorantów studiów stacjonarnych, jak i niestacjonarnych. Skoro do regulaminu studiów doktoranckich stosuje się odpowiednio postanowienia dotyczące regulaminu studiów, to przez przerwy wypoczynkowe należy rozumieć po prostu urlopy krótkoterminowe przewidziane w rozporządzeniu w sprawie warunków, jakim muszą odpowiadać postanowienia regulaminu studiów na uczelniach⁵¹.

Na poziomie ustawowym brak jest natomiast regulacji dotyczącej możliwości przedłużenia okresu odbywania studiów doktoranckich.

W kwestii możliwości przedłużenia okresu odbywania studiów doktoranckich, RozpStDokt stanowi, iż kierownik studiów doktoranckich przedłuża, na wniosek doktoranta, okres odbywania studiów doktoranckich o okres odpowiadający czasowi trwania urlopu macierzyńskiego, dodatkowego urlopu macierzyńskiego, urlopu na warunkach urlopu macierzyńskiego, dodatkowego urlopu na warunkach urlopu macierzyńskiego oraz urlopu ojcowskiego, określonych w Kodeksie pracy⁵². Ponadto, kierownik studiów doktoranckich może przedłużyć okres odbywania studiów doktoranckich, zwalniając jednocześnie doktoranta z obowiązku uczestniczenia w zajęciach, w enumeratywnie wskazanych przypadkach trwającej łącznie dłużej niż rok:

- 1) czasowej niezdolności do odbywania tych studiów spowodowanej chorobą;
- 2) sprawowania osobistej opieki nad chorym członkiem rodziny;
- 3) sprawowania osobistej opieki nad dzieckiem do 4. roku życia lub dzieckiem o orzeczonej niepełnosprawności.

RozpStDokt przewiduje również możliwość przedłużenia przez kierownika studiów doktoranckich, po zasięgnięciu opinii opiekuna naukowego lub promotora okresu odbywania studiów doktoranckich i jednoczesnego zwolnienia doktoranta z obowiązku uczestniczenia w

⁵¹ P. Orzeszko [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym ...*, s. 451.

⁵² ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy (Dz.U. z 1998 r. Nr 21 poz. 94 z późn. zm.).

zajęciach, w przypadkach uzasadnionych koniecznością prowadzenia długotrwałych badań naukowych, na czas ich trwania, nie dłużej jednak niż o 2 lata.

Postanowienia o przedłużeniu okresu odbywania studiów, o których mowa w RozpStDokt zostały powtórzone również w RegSDUW, w którym doprecyzowano jednak przesłanki otrzymania urlopu⁵³.

RegSDUW zawiera również inne zapisy dotyczące możliwości przyznania urlopu. W § 16 ust. 5 przewidziano, iż kierownik studiów może przyznać doktorantowi urlop:

- 1) zdrowotny, ze względu na chorobę lub niesprawność;
- 2) macierzyński albo ojcowski, z powodu narodzin dziecka⁵⁴;
- 3) naukowy, przeznaczony na odbycie stażu w innej uczelni lub prowadzenie badań;
- 4) okolicznościowy w innych, uzasadnionych przypadkach.

I tak np. urlop zdrowotny doktorant uzyskuje na czas trwania choroby, leczenia lub rehabilitacji, wykluczających lub poważnie utrudniających kontynuację studiów, zaś decyzję o przyznaniu urlopu zdrowotnego podejmuje kierownik studiów doktoranckich na podstawie dokumentacji medycznej lub opinii Biura ds. Osób Niepełnosprawnych (*vide* § 16 ust. 6 RegSDUW).

Urlop naukowy lub okolicznościowy doktorant może uzyskać po zaliczeniu co najmniej pierwszego roku studiów i na czas nie dłuższy niż jeden rok. Następny urlop może otrzymać po zaliczeniu kolejnego roku studiów. Zgodnie z § 16 ust. 7 RegSDUW w uzasadnionych przypadkach kierownik studiów doktoranckich może inaczej określić termin lub czas trwania urlopu.

RegSDUW stanowi, że w okresie korzystania z urlopu doktorant zachowuje prawa uczestnika studiów doktoranckich, chyba że przepisy o pomocy materialnej stanowią inaczej. Po urlopie, powrót doktoranta na studia następuje na zasadach określonych przez kierownika studiów doktoranckich. Studia doktoranckie ulegają przedłużeniu o czas trwania urlopu. Doktorant po skończeniu urlopu jest na tym samym etapie studiów doktoranckich, na którym znajdował się przed rozpoczęciem urlopu. Co istotne, doktorant przedłużający okres odbywania studiów doktoranckich może otrzymać stypendium doktoranckie na zasadach ogólnych.

⁵³ Dodatkowo w ww. przypadkach RegSDUW przewiduje możliwość zwolnienia doktoranta z obowiązku uczestniczenia w zajęciach przez kierownika studiów doktoranckich (*vide* § 16 ust. 12)

⁵⁴ Okres studiów doktoranckich przedłuża się o okres odpowiadający wymiarowi urlopu macierzyńskiego albo ojcowskiego określonego w odrębnych przepisach.

RegSDWZ nie zawiera własnych postanowień dotyczących prawa do przerw wypoczynkowych i prawa do przedłużenia okresu odbywania studiów doktoranckich. W związku z powyższym na podstawie § 21 RegSDWZ ww. kwestie reguluje RegSDUW.

5.6. Prawo do ubezpieczenia społecznego i powszechnego ubezpieczenia zdrowotnego

Prawo do ubezpieczenia społecznego i powszechnego ubezpieczenia zdrowotnego wskazane zostało jedynie w PSzWU. Zgodnie z art. 198 ust. 2 PSzWU doktoranci (tak studiów stacjonarnych, jak i niestacjonarnych) mają prawo do ubezpieczenia społecznego i powszechnego ubezpieczenia zdrowotnego na zasadach określonych w odrębnych przepisach. Zgodnie z nimi, doktoranci, którzy ukończyli 26 rok życia i nie pracują, oraz nie posiadają żadnego innego tytułu do ubezpieczenia zdrowotnego, mogą zostać zgłoszeni do ubezpieczenia zdrowotnego przez uczelnię na ich pisemny wniosek (wypełniony druk ZUS ZZA i oświadczenie o niepodleganiu ubezpieczeniu z innego tytułu). Zgodnie z art. 7 pkt 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych⁵⁵ ubezpieczenie doktorantów ma charakter dobrowolny. Natomiast w myśl art. 3 ust. 2 pkt 1 o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych ubezpieczenie zdrowotne jest obowiązkowe⁵⁶.

Dodatkowo, doktorantowi po uzyskaniu tytułu doktora, okres odbywania studiów doktoranckich, nie dłuższy niż cztery lata, zalicza się do okresu pracy, od którego zależą uprawnienia pracownicze.

5.6. Prawo do legitymacji doktoranta

Doktoranci zarówno studiów stacjonarnych, jak i niestacjonarnych mają również prawo do otrzymania legitymacji oraz uprawnień wynikających z posiadania tego dokumentu.

Art. 201 ust. 1 pkt 4 i 5 PSzWU zawiera delegację ustawową do wydania przez ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego rozporządzenia w przedmiocie wzoru legitymacji doktoranta oraz wysokości opłat za wydanie legitymacji, nie wyższej niż koszty wydania dokumentu.

Aktem wykonawczym regulującym ww. kwestie jest RozpStDokt. Jak wskazano w RozpStDokt doktorant otrzymuje elektroniczną legitymację doktoranta, której wzór stanowi załącznik nr 1 do RozpStDokt (§ 15 ust. 1 RozpStDokt). Jednostka organizacyjna uczelni albo jednostka naukowa pobiera opłatę za wydanie dokumentu równą kosztom jej wydania.

⁵⁵ Ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jedn.: Dz. U. z 2009 r. Nr 205, poz. 1585 z późn. zm.).

⁵⁶ Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (tekst jedn.: Dz. U. z 2008 r. Nr 164, poz. 1027 z późn. zm.).

Zgodnie z § 15 ust. 4 RozpStDokt, ważność legitymacji doktoranta potwierdza się co rok przez aktualizację danych w układzie elektronicznym oraz umieszczenie w kolejno oznaczonych polach hologramu.

Legitymacja doktorancka uprawnia do korzystania – do ukończenia 35. roku życia – z ulgowych przejazdów środkami publicznego transportu zbiorowego autobusowego i kolejowego. Dokument podlega zwrotowi po ukończeniu studiów bądź skreśleniu z listy doktorantów.

RegSDUW w § 15 ust 2 stwierdza, iż doktorant otrzymuje legitymację doktoranta upoważniającą do korzystania z uprawnień przysługujących doktorantowi oraz nakłada obowiązek jej zwrotu po ukończeniu studiów lub skreśleniu z listy doktorantów. Dodatkowo, RegSDUW przewiduje również możliwość otrzymania przez doktoranta na złożony przez niego wniosek indeksu doktoranta, opracowany według wzoru ustalonego przez Rektora. W indeksie odnotowuje się uczestnictwo doktoranta w seminariach, złożone egzaminy i zaliczenia, odbyte staże naukowe, a także okresowe opinie opiekuna naukowego albo promotora. Uczestnictwo doktoranta w seminariach, złożone egzaminy i zaliczenia, a także odbyte staże zostają odnotowane w informatycznym Systemie obsługi studiów.

V. Obowiązki doktoranta

1. Rodzaje obowiązków doktoranta

Obok szerokiego katalogu uprawnień związanych z posiadaniem statusu doktoranta zarówno przepisy prawa powszechnie obowiązującego, jak i akty prawa wewnętrznego statuuja szereg różnego typu obowiązków. Poza obowiązkiem uiszczania odpłatności za studia nałożonym na doktorantów niestacjonarnych studiów doktoranckich, szczegółowo uregulowanym w umowie zawartej z kierownikiem studiów doktoranckich do podstawowych obowiązków doktorantów, do obowiązków doktoranta ustawa zalicza realizowanie programu studiów doktoranckich oraz prowadzenie badań naukowych i składanie sprawozdań z ich przebiegu, a ponadto obowiązek odbywania praktyk zawodowych w formie prowadzenia zajęć dydaktycznych lub uczestniczenia w ich prowadzeniu.

Prawa i obowiązki doktoranta wygasają z dniem ukończenia ostatniego roku studiów, obrony pracy doktorskiej albo skreślenia z listy uczestników studiów doktoranckich (*vide* § 21 ust. 1 RegSDUW).

2. Obowiązek postępowania zgodnie z regulaminem studiów doktoranckich

Jako nadrzędną powinność doktoranta – zarówno studiów stacjonarnych, jak i niestacjonarnych – należy wymienić postępowanie zgodnie z treścią ślubowania i

regulaminem studiów doktoranckich (art. 197 ust. 1 PSzWU). W tej materii ustawa odsyła do przepisów dotyczących obowiązków nałożonych na studentów, tj. art. 189 ust. 2 PSzWU, który zawiera przykładowe wyliczenie ich powinności, w tym m.in. uczestniczenia w zajęciach dydaktycznych i organizacyjnych zgodnie z regulaminem studiów.

RegSDUW idzie dalej, wskazując – obok obowiązku postępowania zgodnie ze ślubowaniem i przestrzegania ReguSDUW – dodatkowo na obowiązek „sumiennego realizowania studiów doktoranckich”, a ponadto przestrzegania postanowień RegSDUW nabywania, korzystania i ochrony własności intelektualnej na UW (§ 23 RegSDUW).

RegSDWZ nie zawiera osobnych postanowień w zakresie obowiązku przestrzegania regulaminu studiów doktoranckich. Zastosowanie znajdzie tu zatem § 21 RegWZUW stanowiący, że sprawy nieokreślone w niniejszych zasadach, dotyczące w szczególności: praw i obowiązków doktoranta reguluje Regulaminu Studiów Doktoranckich na Uniwersytecie Warszawskim oraz przepisy ogólne.

3. Obowiązek realizacji programu studiów doktoranckich i prowadzenia badań naukowych

Zgodnie z art. 195 ust. 5 PSzWU więcej niż połowa programu stacjonarnych studiów doktoranckich wymaga obecności uczestników tych studiów w prowadzącej je jednostce organizacyjnej i jest realizowana w formie zajęć dydaktycznych i pracy naukowej wymagających bezpośredniego udziału nauczycieli akademickich lub opiekunów naukowych i doktorantów. Organizacja niestacjonarnych studiów doktoranckich zapewnia możliwość odbywania studiów doktoranckich osobom zatrudnionym w ramach stosunku pracy.

Art. 201 ust. 2 PSzWU zawiera delegację ustawową do wydania przez ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego rozporządzenia w przedmiocie:

- 1) reguły kształcenia na studiach doktoranckich, uwzględniając efekty kształcenia i warunki ich uzyskania;
- 2) zajęć fakultatywnych rozwijających umiejętności dydaktyczne lub zawodowe, minimalny wymiar zajęć oraz liczbę punktów ECTS,
- 3) wymiaru praktyk, w tym realizowanych w formie zajęć dydaktycznych na studiach doktoranckich prowadzonych w uczelni;
- 4) wymagań dla poszczególnych form studiów doktoranckich.

Wydając to rozporządzenie minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego musi mieć na uwadze konieczność zapewnienia najwyższej jakości kształcenia, prowadzącego do uzyskania kwalifikacji trzeciego stopnia.

W aktach wykonawczych do PSZWU brak jest szczegółowej regulacji dotyczącej programu studiów doktoranckich oraz jego realizacji. Zgodnie z § 3 pkt 5 RozpKsztDokt studia doktoranckie stwarzają warunki do realizacji programu studiów, obejmującego zajęcia obowiązkowe, fakultatywne i praktyki zawodowe.

§ 5 RozpKsztDokt stanowi, iż – po pierwsze realizacja programu studiów doktoranckich przygotowuje do pracy o charakterze badawczym lub badawczo-rozwojowym, a w szczególności prowadzi do osiągnięcia efektów kształcenia w zakresie wskazanym w tym przepisie (§ 1), po drugie zaś – realizacja programu studiów doktoranckich w uczelni przygotowuje do wykonywania zawodu nauczyciela akademickiego i prowadzi do osiągnięcia efektów kształcenia w zakresie umiejętności związanych z metodyką i techniką prowadzenia zajęć dydaktycznych, w tym z wykorzystaniem nowych technologii w kształceniu studentów (§2). Dodatkowo, RozpKsztDokt stanowi, że łączny wymiar zajęć obowiązkowych, fakultatywnych i praktyk zawodowych objętych programem studiów doktoranckich odpowiada od 30 do 45 punktom ECTS (przy czym wymiar zajęć fakultatywnych wynosi co najmniej 15 godzin).

Postanowienia RozpStDokt zawierają jedynie przepisy proceduralne dotyczące organizowania realizacji programu oraz zatwierdzania sposobu dokonywania oceny realizacji, a także w kontekście przesłanki uprawniającej do ubiegania się o stypendium doktoranckie.

RegSDUW w § 23 ust. 2 stanowi, iż doktorant obowiązany jest do udziału w zajęciach wynikających z programu studiów.

Zgodnie z § 11 ust. 4 zd. 1 RegSDUW, warunkiem ukończenia studiów doktoranckich jest zrealizowanie programu studiów doktoranckich. Program studiów doktoranckich obejmuje:

1) Zajęcia z przedmiotów ogólnych, które mogą być prowadzone także w formie kształcenia na odległość, wspólne dla wszystkich studiów doktoranckich, lub odpowiednio inne zajęcia prowadzone w jednostkach organizacyjnych UW wybrane przez doktoranta w porozumieniu z opiekunem naukowym albo promotorem. Zajęcia te, w wymiarze 60 godzin, powinny być zaliczone do końca drugiego roku studiów. W wymiarze tym mieszczą się również zajęcia rozwijające umiejętności dydaktyczne doktorantów organizowane przez UW we współpracy z jednostkami organizacyjnymi UW⁵⁷;

⁵⁷ Kierownik studiów w porozumieniu z opiekunem naukowym albo promotorem może zwolnić doktoranta z powyższego obowiązku na podstawie dorobku naukowego z pierwszego roku studiów. Kryteria uprawniające do zwolnienia z tego obowiązku określa i ogłasza kierownik studiów, przy czym zwolnienie nie może dotyczyć zajęć rozwijających umiejętności dydaktyczne doktorantów.

- 2) Zajęcia z przedmiotów związanych z dyscypliną naukową lub dyscyplinami naukowymi w zakresie prowadzonych studiów doktoranckich, które prowadzone mogą być w jednostkach organizacyjnych UW, innych szkołach wyższych, placówkach naukowobadawczych;
- 3) Indywidualną pracę naukową, prowadzoną pod kierunkiem opiekuna naukowego albo promotora;
- 4) Praktyki w formie prowadzenia zajęć dydaktycznych na Uczelni pod opieką i w obecności opiekuna naukowego albo promotora w wymiarze nie mniejszym niż 10 godzin rocznie. Praktyki te są oceniane przez obecnego w ich trakcie opiekuna naukowego albo promotora i mają charakter nieodpłatny. Uczestnik studiów doktoranckich zatrudniony w charakterze nauczyciela akademickiego, prowadzący zajęcia dydaktyczne w Uczelni, jest zwolniony z odbywania tych praktyk.

RegSDUW stanowi ponadto, że organizacja zajęć zgodna jest z organizacją roku akademickiego. Zasada ta nie dotyczy innych obowiązków uczestników studiów doktoranckich oraz zajęć fakultatywnych dla nich przeznaczonych.

RegSDWZ w § 3 stanowi, iż doktoranci realizują program studiów oraz uczestniczą w życiu naukowym, biorąc udział w organizowanych konferencjach i seminariach oraz publikując teksty naukowe. W kwestii programów kształcenia i planów studiów doktoranckich obowiązującymi dla rad wydziałów UW (a więc i Wydziału Zarządzania) są Wytyczne w sprawie projektowania programów kształcenia i planów studiów doktorskich⁵⁸ (dalej jako WytProgramKszt), które tworzą podstawowe (minimalne) standardy prawne dotyczące kształcenia na studiach doktoranckich na UW.

W odniesieniu do zawartości programu studiów, RegSDWZ stanowi, iż program ten obejmuje:

- 1) Zajęcia obowiązkowe – organizowane przez Wydział Zarządzania i inne wydziały Uniwersytetu Warszawskiego;
- 2) Zajęcia fakultatywne organizowane przez Wydział Zarządzania i inne wydziały Uniwersytetu Warszawskiego;
- 3) Indywidualną pracę naukową prowadzoną pod kierunkiem opiekuna naukowego a następnie promotora;
- 4) Praktyki zawodowe.

⁵⁸ Uchwała Nr 522 Senatu Uniwersytetu Warszawskiego z dnia 30 maja 2012 r. w sprawie wytycznych dotyczących projektowania programów kształcenia i planów studiów doktoranckich

Uczestnictwu w zajęciach przewidzianych w programie studiów⁵⁹ przypisuje się punkty ECTS, przy czym do zaliczenia studiów doktoranckich niezbędne jest uzyskanie 60 punktów. Dodatkowo, w ramach programu studiów doktoranckich doktorant powinien zaliczyć 15 godzin zajęć obowiązkowych z dydaktyki szkoły wyższej prowadzonych przez Wydział Pedagogiczny oraz – do końca drugiego roku – wybrane w porozumieniu z opiekunem naukowym zajęcia z przedmiotów ogólnych prowadzone na Wydziale Zarządzania lub w innych jednostkach Uniwersytetu, w wymiarze 45 godzin. Realizacja przedmiotu „Dydaktyka szkoły wyższej” odpowiada wartości 5 punktów ECTS⁶⁰.

Dodatkowym obowiązkiem doktoranta (zarówno studiów stacjonarnych, jak i niestacjonarnych) jest złożenie na koniec każdego roku akademickiego, u kierownika studiów doktoranckich, zaopiniowanego przez opiekuna naukowego sprawozdania z przebiegu pracy naukowej, przedstawiając wszystkie osiągnięcia naukowe, dydaktyczne i organizacyjne, w szczególności związane z przygotowaniem rozprawy doktorskiej (*vide* § 18 RegSDWZ, § 24 ust. 2 RegSDUW).

4. Obowiązek odbycia praktyk zawodowych

W art. 197 ust. 2 PSzWU na doktoranta został nałożony generalny obowiązek odbycia praktyk zawodowych w formie prowadzenia zajęć dydaktycznych lub uczestniczenia w ich prowadzeniu. Do odbycia tych praktyk zobowiązani są zarówno doktoranci studiów stacjonarnych, jak i niestacjonarnych.

Jak łatwo zauważyć, ustawowa regulacja dotycząca sposobu odbywania praktyk zawiera dwie alternatywne możliwości ich odbywania. W pierwszej kolejności będzie to prowadzenie zajęć dydaktycznych, a więc indywidualna praca doktoranta. Z drugiej strony może to być również uczestnictwo w ich prowadzeniu, co rozumieć należałoby jako współprowadzenie zajęć tak z innymi doktorantami, jak i pracownikami uczelni.

Całkowity wymiar zajęć dydaktycznych prowadzonych przez doktorantów nie może przekraczać dziewięćdziesięciu godzin rocznie.

Zgodnie z § 11 ust. 2 pkt 2 RozpStDokt wykazywanie zaangażowania przez doktoranta w prowadzeniu zajęć dydaktycznych w ramach praktyk zawodowych może

⁵⁹ Punkty ECTS otrzymuje się także za udział w praktykach zawodowych, a także za inne osiągnięcia wymienione w Załączniku nr 2 do RegSDWZ.

⁶⁰ Jak wskazano w RozpKszDokt, zajęcia fakultatywne rozwijające umiejętności zawodowe, których wymiar odpowiada co najmniej 5 punktom ECTS, przygotowują doktoranta do pracy o charakterze badawczym lub badawczo-rozwojowym, natomiast Zajęcia fakultatywne rozwijające umiejętności dydaktyczne, których wymiar odpowiada co najmniej 5 punktom ECTS, przygotowują doktoranta kształcącego się na studiach doktoranckich w uczelni do wykonywania zawodu nauczyciela akademickiego. (§4 ust. 3 i 4).

stanowią przesłankę przyznania mu stypendium doktoranckiego. W RozpStDokt jest to jedyny zapis traktujący o „praktykach zawodowych” doktoranta.

Zapisy dotyczące praktyk zawodowych zawiera również RozpKsztDokt. Zgodnie z § 6 łączny wymiar praktyk w formie prowadzenia zajęć dydaktycznych w uczelni lub uczestniczenia w ich prowadzeniu dla doktorantów kształcących się na studiach doktoranckich w uczelni, nie może być mniejszy niż 10 oraz większy niż 90 godzin rocznie. RozpKsztDokt przewiduje ponadto, że doktorant prowadzący zajęcia dydaktyczne na uczelni jest zwolniony z obowiązku odbywania praktyk w formie prowadzenia zajęć dydaktycznych, jeśli jest na tej uczelni zatrudniony w charakterze nauczyciela akademickiego.

§ 11 ust. 1 pkt 4 RegSDUW stanowi, iż program studiów doktoranckich obejmuje m.in. praktyki w formie prowadzenia zajęć dydaktycznych na Uczelni pod opieką i w obecności opiekuna naukowego albo promotora w wymiarze nie mniejszym niż 10 godzin rocznie. Praktyki te są oceniane przez obecnego w ich trakcie opiekuna naukowego albo promotora i mają charakter nieodpłatny. Uczestnik studiów doktoranckich zatrudniony w charakterze nauczyciela akademickiego, prowadzący zajęcia dydaktyczne w Uczelni, jest zwolniony z odbywania tych praktyk.

Maksymalny wymiar zajęć dydaktycznych wyznaczonych do prowadzenia przez doktoranta nie może przekraczać dziewięćdziesięciu godzin rocznie przy czym w uzasadnionych przypadkach po uzyskaniu zgody doktoranta oraz jego opiekuna naukowego albo promotora wymiar ten może zostać zwiększony. § 24 ust. 5 przewiduje, iż za prowadzenie zajęć dydaktycznych przysługuje doktorantowi wynagrodzenie, jednakże doktorantowi, który pobiera stypendium doktoranckie nie przysługuje ono za prowadzenie zajęć dydaktycznych w wymiarze do 90 godzin rocznie⁶¹.

Ponadto, RegSDUW stanowi, iż doktorantowi wyjeżdżającemu na staż kierownik studiów doktoranckich może zaliczyć zajęcia dydaktyczne, które prowadził w innym ośrodku naukowym, umożliwić odbycie zajęć dydaktycznych w innym terminie lub wyrazić zgodę na ich zaliczanie w trybie eksternistycznym.

Warunkiem samodzielnego prowadzenia przez doktoranta zajęć dydaktycznych jest zaliczenie zajęć rozwijających umiejętności dydaktyczne doktorantów i pozytywna ocena

⁶¹ Za stypendium doktoranckie uznaje się tu również zwiększenie stypendium doktoranckiego z dotacji projakościowej. Rada jednostki organizacyjnej UW prowadzącej studia doktoranckie w porozumieniu z wydziałową radą doktorantów może ustalić, że za stypendium doktoranckie wobec niniejszego paragrafu uznaje się również inne stypendium przyznawane doktorantom w tej jednostce, przy czym nie może to dotyczyć stypendium z Funduszu Pomocy Materialnej.

przynajmniej jednego semestru praktyk zawodowych. Zajęcia dydaktyczne prowadzone przez doktorantów podlegają również obowiązkowej ewaluacji ze strony studentów (§ 24 ust. 7).

RegSDWZ stanowi, iż w ramach programu studiów doktoranci studiów stacjonarnych zobowiązani są do prowadzenia zajęć dydaktycznych w zakresie uzgodnionym z kierownikiem katedry bądź zakładu w wymiarze do 90 godzin rocznie, przy czym liczba ta może być przekroczona za zgodą studenta i opiekuna naukowego (§ 9 ust. 1 RegSDWZ).

W odniesieniu do doktorantów studiów niestacjonarnych RegSDWZ przewiduje, że po wyborze opiekuna naukowego, realizują oni 10 godzin organizowanych przez niego praktyk zawodowych rocznie, które mogą polegać na udziale w zajęciach prowadzonych przez doświadczonego pracownika naukowego. Tym samym na szczeblu wydziałowym wymiar praktyk zawodowych przewidziany dla doktorantów studiów stacjonarnych oraz studiów niestacjonarnych doznaje wyraźnego zróżnicowania.

Zgodnie z Załącznikiem nr 2 do RegSDWZ, każde 30 godzin odbytych praktyk zawodowych daje doktorantowi 1 punkt ECTS. Warto zauważyć, że WytProgramKszt stanowią, iż praktyki są realizowane w szczególności (*podkreślenie własne*) w formie prowadzenia zajęć dydaktycznych na Uczelni, zatem rada wydziału może wskazać również inne sposoby odbycia praktyk.

5. Inne obowiązki doktoranta

Poza podstawowymi obowiązkami wynikającymi z prawa powszechnie obowiązującego, akty prawa wewnętrznego formułują również innego rodzaju obowiązki. Tak np. zgodnie z § 14 RegSDWZ, że na wniosek władz dziekańskich lub kierownika katedry albo zakładu, w porozumieniu z opiekunem naukowym, doktorant studiów stacjonarnych zobowiązany jest do uczestnictwa w pracach organizacyjnych na rzecz Wydziału. Prace te mogą przybrać różną postać; mogą np. polegać na protokołowaniu rozpraw doktorskich czy pomocy w organizacji wydziałowych konferencji.

Innym obowiązkiem przewidzianym w RegSDUW jest np. obowiązek przestrzegania zasad i przepisów przeciwpożarowych oraz bezpieczeństwa i higieny pracy (§ 24 ust. 1).

VI. Podsumowanie i wnioski

Podsumowując rozważania identyfikujące prawa i obowiązki doktorantów, należy stwierdzić, iż:

- Bez względu na formę studiów, możliwa jest przedmiotowa kumulacja świadczeń, o które może ubiegać się doktorant. Poza stypendium doktoranckim wskazanym w art. 200 ust. 1 PSzWU, przysługującym jedynie doktorantowi studiów dziennych, przepisy nie różnicują potencjalnych beneficjentów ze względu na kryterium formy studiów.
- Możliwa jest również kumulacja świadczeń pochodzących od różnych płatników (państwo, jednostki samorządu terytorialnego, osoba fizyczna lub osoba prawna). Również w tym zakresie przepisy nie rozróżniają formy studiów.
- Brak jest przeszkód w podejmowaniu zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy tak przez doktorantów studiów stacjonarnych jak i niestacjonarnych. Zatrudnienie poza Uniwersytetem nie wpływa w szczególności na możliwość ubiegania się o przyznanie określonych świadczeń.
- Realizacja programu studiów może odbywać się m.in. poprzez udział w zajęciach z przedmiotów związanych z dyscypliną naukową, przy czym może ona mieć miejsce nie tylko w ramach studiów doktoranckich prowadzonych w jednostkach organizacyjnych UW, ale również w innych szkołach wyższych czy placówkach naukowobadawczych.
- Możliwe jest ubieganie się o indywidualny tok (program) studiów, przy czym RegSDWZ posługuje się oboma pojęciami, uznając je za tożsame (w obu przypadkach konieczne jest złożenie przez doktoranta wniosku opracowanego przez opiekuna naukowego i zaakceptowanie go przez kierownika studiów doktoranckich). RegSDWZ nie dokonuje rozróżnienia w tym zakresie pomiędzy formą studiów (studia doktoranckie stacjonarne lub niestacjonarne).
- Doktorant uprawniony jest do wystąpienia do kierownika studiów doktoranckich z wnioskiem o przedłużenie okresu studiów spowodowanego wynikłymi przerwami (m.in. urlopem macierzyńskim, ojcowskim, zdrowotnym czy naukowym). Uprawnienie to przysługuje tak doktorantom studiów stacjonarnych jak i niestacjonarnym.
- Doktoranci obu form studiów zobowiązani są do odbycia praktyk zawodowych. Ich wymiar – zgodnie z RegSDWZ – zawiera się w przedziale od dziesięciu do dziewięćdziesięciu godzin rocznie. Wymiar godzin determinowany jest formą studiów, gdyż dla doktorantów stacjonarnych jest to do 90 godzin rocznie (bez określenia niezbędnego minimum, choć analizując RegSDUW przyjęć należałoby, że będzie to nie mniej niż 10 godzin). Dla doktorantów niestacjonarnych wymiar praktyk przewidziany w RegSDWZ wynosi 10 godzin rocznie. Doktorant prowadzący zajęcia dydaktyczne na uczelni jest zwolniony z obowiązku odbywania praktyk w formie prowadzenia zajęć

dydaktycznych, jeśli jest na tej uczelni zatrudniony w charakterze nauczyciela akademickiego.

- Realizacja obowiązku odbycia praktyk zawodowych w przypadku doktorantów studiów stacjonarnych odbywa się poprzez prowadzenie zajęć dydaktycznych w zakresie uzgodnionym z kierownikiem studiów stacjonarnych (nie wskazano jednak, czy prowadzenie zajęć ma mieć charakter samodzielny czy może to być np. współprowadzenie zajęć z opiekunem naukowym). W przypadku doktorantów studiów niestacjonarnych odbycie praktyk zawodowych może polegać na udziale w zajęciach prowadzonych przez doświadczonego pracownika naukowego (przy czym nie określono, czy „udział w zajęciach” ma mieć charakter bierny czy ma polegać na samodzielnym/częściowo samodzielnym prowadzeniu zajęć dydaktycznych).

Opracowała:

Ilona Szwedziak – Bork (doktorantka w Zakładzie Europejskiego Prawa Gospodarczego WZ UW)

Akceptował:

Tadeusz Skoczny (kierownik Zakładu Europejskiego Prawa Gospodarczego WZ UW)